IVO GUGIĆ

NAŠE DUŽNOSTI

Ivo Gugić

NAŠE DUŽNOSTI

IVO GUGIĆ / PROPOVIJEDI VI

ODOBRENJE BISKUPSKOG ORDINARIJATA

Biskupski ordinarijat u Dubrovniku
Br. 246/64.

Biskup
PAVAO BUTORAC

Ivo Gugić

NAŠE DUŽNOSTI

POUKE ILI RAZMATRANJA ZA DUHOVNU OBNOVU

DUBROVNIK
1964.

S V I M A
KOJI OZBILJNO NASTOJE
OKO SVOJE DUHOVNE IZGRADNJE
I MORALNE VELIČINE
POBORNICIMA ZA VJEČNO DOBRO ČOVJEKA
U DOBA ZASJEDANJA
DRUGOG VATIKANSKOG SABORA
KAO MALEN POTICAJ
ZA OPĆU DUHOVNU IZGRADNJU
I PREPOROD
S LJUBAVLJU POSVEĆUJE
P i s a c

SADRŽAJ

Strana

PREDGOVOR

U Dubrovniku, kao i po drugim mjestima, duhovna obnova vjernika najčešće se obavlja u okviru korizmenih propovijedi. Kao dušobrižnika zapala me više puta dužnost korizmenog propvjednika, ne samo u mojoj župi gruškoj, nego i izvan nje. Propovijedi, što sam ih držao u dubrovačkoj katedrali kroz korizmu 1963. godine, objelodanjujem ovdje sa svrhom da bi i inače poslužile našim vjernicima na duhovnu korist, a braći svećenicima bile od pomoći u njihovom teškom, pastoralnom radu.

Imao sam za cilj predočiti ono što čvjeku uzdiže i oplemenjuje duh i srce, što ga potiče na dobro, a to su njegove osobite dužnosti. Istaknuo sam samo ono najnužnije, koliko se to može u jednoj kraćoj propovijedi. Za to će ovi reci prvenstveno biti putokaz, po kojemu će čitatelj dalje izgrađivati i usavršavati svoj duhovni život. Lokalni momenat u nekim propovijedima može se jednostavno ispustiti.

Služio sam se drugim izdanjem prevoda sv. Pisma, što ga je prvi put izdala »ARA« Sarajevo, 1941—42.

Želim da moji čitatelji u što većoj mjeri surađuju s milošću Kristovom, da tako donesu dobar i obilan rod.

GOSPODINE, BLAGOSLOVI MALENO DJELO!

Gruž—Lapad, o Uskrsu, 1963.

Ivo GUGIĆ

UMJESTO UVODA

Po teoriji nekih uvaženih psihologa, malo je danas ljudi, a da ne boluju od jedne ili druge duševne bolesti. To je i razumljivo, jer kraj opće manije za uživanjem volja oslabi, razum potamni, energija slabi. Srce postaje nezadovoljno, jer ne može dostići sreću modernoga života, koju čovječanstvu zalutalom, odalečenom od Života, Istine i Puta obećavaju Venus i Bako; sve to vodi do duhovne bolesti, manije za uživanjem, a na svršetku čujemo glas bolesnog čovječanstva: sumorni smo i žalosni, zasićeni frazama modernoga života. Snivali smo dug san o sreći, ali umjesto srećnog života osjećamo pustoš i grizodušje. Vikali smo o slobodi, a slobodu smo sami pokopali postavši robovi porokâ, kojima smo služili. Deklamirali smo o ljubavi, a strast nam je pretvorila ljubav u najgore samoljublje. Govorili smo o bratstvu i čovječnosti, a želja za užicima zaslijepila nam je oči te ne vidimo da mnoga naša braća čeznu za životom dostojnim čovjeka. Vikali smo o rodoljublju, a nismo opazili, dok smo trošili na šampanjac i plesna odijela, da djeci naših susjeda ponestaje za bitne potrebe života.

Da, uviđamo danas siromaštvo i pustoš karnevala, golemu — prokletu laž ispraznoga života; uvidjeli smo to i prošle i pretprošle korizme, ali, ali, ... opet slušamo sirenske glasove modernoga života, opet lutamo u tami, a

nismo htjeli ići za Suncem koje grije; bojali smo se njegove toplote, zato smo bježali od njegovih zraka. To je sunce Krist — a zrake su Njegova nauka.

Nećemo Krista. Mi o Njemu govorimo, Njemu se divimo, ali nećemo da slušamo Njegove riječi, da slijedimo Njegov nauk. Svojim smo djelima i životom negacija Krista, Njegova zakona i Njegove vlasti. Htjeli smo biti neovisni o Kristu, a postali smo ovisni o raznim porocima. Lutamo bez cilja. Tražimo radost i veselje, a po ulicama i na periferiji tako često nailazimo na duševne bijednike, gorko razočarane i prevarene osobe. Slavimo pravdu i slobodu, a sebičnošću i rasipnošću stvaramo nepravdu i klasnu borbu. Propovijedamo ljubav, a zavidnošću i klevetom izazivljemo mržnju. Da, u tami smo, lutamo, i crno pričinja nam se bijelo: opačina — krepost, neugodan zadah — zamamljiv miris.

Ima li gdje lijeka ovoj — možemo reći — tako proširenoj moralnoj bolesti? Ima li gdje svijetla, za kojim je Goethe na smrti vapio? — Ima! Dao ga je Isus Krist, reformator, učitelj, sociolog. On je to svijetlo, jer je rekao: »Ja sam svijetlo svijeta. Tko ide za mnom, ne hoda u tmini, nego će imati svijetlo života« (Iv 8, 12). K Njemu treba da se zalutalo čovječanstvo povrati, Njega da slijedi, uza Nj da prione, Njegov nauk u djelo da provodi, i čovječanstvo će biti doista sretno!

To je i želja Kristova, koji nas osobito u sveto korizmeno doba zove: »Dođite k meni svi . . .« (Mt 11, 28), da nas prosvijetli, iz tame na svjetlost privede i od duševne bolesti izliječi. — To je želja i Majke Božje — naše Velike Gospe. Sa njezine nas crkve sveto zvono pozivlje, da hrlimo skrušenim i poniznim srcem k Njezinu Sinu,

koji je nas Njoj kao majci na smrti povjerio. — To je nijemi glas kamenitog kipa našeg branitelja sv. Vlaha, koji s Mira gradskih šapće: vrijeme je, Dubrovčani, sveto, iskoristite ga za spas duša. — To je šapat duhova onih čestitih starih pokojnika iz dubrovačkog vijeća, koji su izdavali propise, kako i kada treba da prisustvuju — uz vjerni puk — vlastela s Knezom i nadbiskupom korizmenim propovijedima i pokorničkim obredima. — To je jeka iz grobova onih starih gestalda i oficijala naših bratstava, koji primjerom i blagom napomenom spominjahu bratimima da korizmu iskoriste za slušanje riječi Božje i pripravu za dobru uskrsnu ispovijed i pričest.

Hoćemo li poslušati ove svete glasove — glas Krista — našeg Spasitelja, glas Majke naše Marije, glas sv. Branitelja, koji nas preko deset stoljeća zagovara i brani, glas slavnih naših pređa — pučana i vlastele, koji su se i sami — osobito u korizmi — Bogu obraćali skrušenim i poniznim srcem i na to druge upućivali? — Da, ne dvojim, jer nas na to upućuje ne samo naša kršćanska dužnost, nego nas privlači i časna dubrovačka tradicija, mogu reći — život Dubrovnika. Jer kolikogod je i Dubrovnik — povodeći se za ostalim svijetom — tražio u pokladama dopušteno veselje i zabavu, u korizmi se pravi Dubrovčanin uozbilji i traži duhovnu zabavu u crkvi, u riječi Božjoj, u svetim Sakramentima i živi životom duhovne obnove i težnje za spasenjem neumrle duše. Stari su Dubrovčani u ovom svetom natjecanju uvijek prednjačili. A Duh Sveti opominje: »Spomenite se djelâ svojih otaca, što ih oni izvršiše u svoje doba!« (1 Mkb 2, 51),

ŽIVJETI PREMA POSLJEDNJEM CILJU

Korizma je vrijeme duhovne obnove, veliki dar Božji, kad nas Bog na osobit način pozivlje, da se sjetimo, tko smo i zašto smo, kamo idemo i koja nam je svrha. — Kako se teško čitatelja doimlje Heineova pjesma, u kojoj opisuje zalutalo čovječanstvo: U mrkoj noći stoji kraj širokoga mora čovjek — mladić. Grudi su mu pune tuge, glava puna sumnja. Bolnim vapajem pita valove: O, riješite mi životnu zagonetku, zagonetku bolnu i prastaru: što je čovjek, otkud je došao, kamo ide, tko je nad zvijezdama? — U noćnoj tami, tj. u svom bezvjerstvu čovjek se napinje mišlju, traži rješenje životnih problema, umori se, očajava i zdvaja, jer znanost bez Boga, filozofija bez vjere nije kadra da ga — kao negda Augustina u sličnoj prigodi — zadovolji. Naprotiv, kršćanska duša, ispunjena žarom svete vjere i toplinom milosnog djelovanja svetih Sakramenata, uživa mir, sreću, blaženstvo. Zato je utješljiv odgovor služiteljice kćerke francuskog kralja Luja XVI. Ona je taj odgovor dala princezi, kad joj je ova za nehotičnu pogrešku dobacila: Ne zaboravite, do sam ja kćerka Vašeg kralja. Djevojka joj odgovori smiono i dostojanstveno: Ne zaboravite ni Vi, visočanstvo, da sam ja kćeka Vašega Boga. — Dok je skeptik nezadovoljan i zdvojan, vjernik je spokojan i blažen, jer je načistu s pitanjima, koja skeptiku ne daju mi-

ra. Da — pak — u moru svjetskih zbivanja i zamamljivih glasova raznovrsnih sirena ne zaboravimo na Boga i svoje ljudsko dostojanstvo i svrhu, evo nam svetog korizmenog vremena, koje čitavim svojim bogoslužjem, a napse propovijedima, napominje čovjeku njegovu svrhu, upućuje ga na pravi put i pozivlje na dužnosti prema sebi, Bogu, bližnjemu, Crkvi i društvu. O tim dužnostima ja ću vam — uz Božju pomoć — govoriti kroz ove korizmene nedjelje. Zato vas molim, da shvatite ove propovijedi onako kako Crkva želi, i ne tražite od mojih riječi bljesak, nego duhovnu pomoć. U tu svrhu obećajem samo pravu nakanu, a vas također molim, da pomognete sami sebi, da moje slabe riječi posluže za poticaj, da nakon propovijedi bolje ispitate svoju savjest i budete toliko hrabri te svojoj volji zapovjedite: Natrag, na pravi put! Sebe treba tako da usavršim, da postanem sretan ovdje i u vječnosti.

*

To je ujedno naša prva kršćanska dužnost, na koju upućuje katekizam, na koju moramo često misliti. Naprotiv, često toliko radimo za drugošto, da na sebe zaboravimo; mnogo za ovaj svijet, malo ili ništa za nebo. — Nerijetko se i nama događa kao Vilimu, doglavniku Karla Burgundskoga: godine i godine služio je najvjernije svome gospodaru. Nije bilo zadatka ni boja ni bilo koje zapovijedi, koju on nije zdušno izvršio, da izvrši dužnost prema svomu gospdaru. U toj prevelikoj privrženosti (prema gospodaru) zaboravio je na sebe, na dužnosti prema sebi, duši i duhovnom napretku. Ostari Vilim, pri-

bliži se i smrt, i tada — kao obično kad se čovjek nađe na samrtnoj postelji — dođe k sebi. Vidi otvorenu vječnost, za koju ništa nije stekao, da se ničim ne može prikazati pred Vječnim Sucem, i bolno zavapi: »O, vratite se, godine moje, vratite se, da mogu bolje upotrebiti vrijeme«! U svojoj oporuci naredi, da mu se na grobnom spomeniku uklešu ove riječi: »Stani putniče i čitaj! Ovdje leži jedan, koji je živio na dvoru, ali je na sebe zaboravio, pa je otišao s ovog svijeta, a da nije znao ni zašto je došao«. Žalostan slučaj, potresan natpis. Nije znao zašto je došao. No nije ovo osamljen slučaj, ne. Ima ih — nažalost — mnogo i mnogo, koji život i životnu energiju upotrebljavaju za drugo i treće, samo ne za glavni cilj života, za poglavitu svrhu, koju nam je Stvoritelj odredio. Zašto to? Zato, jer ne znaju ili ne će da znadu niti žele imati pred očima ono što je čovjek, koja mu je svrha, koje su njegove dužnosti. Istina, da znamo dužnosti, moramo najprije znati: koja nam je svrha ili životna zadaća?

Pošto je čovjek stvor Božji, ne može mu biti druga poglavita zadaća nego da slavi Stvoritelja. Koliko više slavimo Stvoritelja, to je naše djelo savršenije. Stoga je naša životna zadaća, da postanemo što savršeniji. A što se čovjek više usavršava, to se osjeća zadovoljnijim, sretnijim. Svojim — dakle — savršenstvom slavimo Boga, a usrećujemo sebe. Zato je u sebi svejedno, rekne li se: čovjek je određen, da zauvijek slavi Boga, ili da bude zauvijek zadovoljan i sretan. Samo u Bogu možemo naći sreću, samo smo po Njemu veliki i blaženi. Sasvim protivno od Schopenhauera i Nietzschea, po kojima su sretni i savršeni samo oni najobrazovaniji, dok su svi ostali prema njima stepenice, po kojima se pojedinci uzdižu. Neki su

cvijet zemlje, gospodari, nadljudi, dok su drugi tvornička roba, tegleća marva, predmet za izrabljivanje. No kad bi tako i bilo, tko da odredi granicu sretnih ili manje sretnih, kad je isti Nietzsche postavio protumoralnu i drsku definiciju: »Tko u sebi osjeća nešto od nadčovjeka, za njega je običan čovjek predmet rugla«? Ovo nipošto ne može da bude glavna svrha čovjeku, još manje njegova sreća, zadovoljstvo. Svatko mora biti u mogućnosti da postigne glavnu svrhu, i da ona usreći čovjeka, a pravi se čovjek ne može veseliti nad nevoljom drugoga. Opet zato, što je najvažnija i najsavršenija, pa i najopćenitija osobina svih ljudi njihova moralna strana. I doista: bez umjetnika i filozofa svijet bi mogao opstojati, ali bez ćudorednih ljudi svijet bi brzo morao propasti.

Uzmimo, da ne postoji dužnost biti poslušan roditeljima ili vlastima, da se krađa ne smatra za zlo, pomislimo da nema uređenog braka — kako bi svijet izgledao, kakav bi red — bolje rečeno — nered vladao, koliko bi takav poredak trajao? — Stoga svatko razuman mora ćudorednog čovjeka više cijeniti nego ne znam kako velikog učenjaka, umjetnika ili bogataša bez ćudorednih vrlina, jer krepost vrijedi više od svega (Tacit).

Tko je — dakle — sretan? Na ova i slična pitanja odgovaraju mnogi sistemi: jedni kažu, da je svrha čovječjeg života u interesu, i traže da čovjek koncentrira sve sile i sposobnosti da postigne što više dobitka i tako uzmogne uživati dobra zemaljska. Ali, na što bi ovaj sistem sveo čovjeka, kad bi bio istinit, što nije? Na životinju, egoiste, račundžije, lakomce, škrce. Uništio bi u čovjeku ono što je plemenito i uzvišeno, ono što mu treba kao zrak plućima: smisao za žrtvu, nesebičnost i ljubav prema drugome. — Druga teorija postavlja svrhu čovječjeg života u ljepoti i uživanju. Dovoljno je malo zdrava razuma, da obori ovu tvrdnju. Po njoj bi najsretnije bile životinje, a krepost gajiti bila bi ludost, nesmisao. — Treća teoriia hoće da je svrha čovjekova slava. No slava ne može biti čovjeku sreća, jer je nestalna. Danas čovjeku kliču »Hosana« — Živio, a sutra »crucifige« — raspni ga, raspni. Danas ga uzdižu do zamjerne visine, a sutra ga za malu stvar zastiru velom zaboravi. — Četvrti misle da je cilj, dakle i sreća čovjekova u zlatu i novcu. Ali, tko ne zna da je novac, bogatstvo nemir? Ne da mu mira, podgriza mu zadovoljstvo, a često i zdravlje. Osim toga, bogatstvo je vrlo nestalno i nećete naći čovjeka — bogataša, koji će vam potvrditi, ako bude iskren, da je uistinu sretan.

Što na sve ovo odgovara vjera? »Tko je s Bogom, i Bog je s njime«. To jest: onaj koji ima mirnu savjest, koji je pravedan i krepostan, koji se dovoljno usavršio u održavanju zapovijedi, taj se može nazvati doista sretnim.

Kako je Bog stvorio zemlju za čovjeka, tako je čovjeka stvorio za sebe. Sreća je čovjekova — dakle — u posjedovanju Boga: ovdje po mirnoj savjesti i kreposti, a u nebu po posjedovanju i uživanju. Da, čovječanstvo je upućeno Bogu. Stvorivši čovjeka, u svojoj velikoj ljubavi, usadio mu je Bog težnju k sebi. Bog i naša duša jedno su za drugo. Duša se čovjekova ne zadvoljava ničim, nego teži i čezne za neizmjernim. To veli i sveti Prorok u psalmu 42.: »Duša moja žeđa Boga, Boga života«. — I opet: »Kao što košuta čezne za izvor-vodom, tako moja duše čezne za tobom, Bože«.

Kršćanstvo je čovječanstvu dalo njegovo pravo dostojanstvo. Bila bi ludost, kad bi smo mislili, da čovjek bez Boga, bez kršćanstva može doći do savršenstva i potpune sreće. Jedno je sigurno: da ljudi, dok teže za savršenstvom, dok nastoje da se usavrše u kreposti, dok idu putem konačne svrhe i tako traže Boga i Njegov zakon, Njegovu svjetlost, mogu doći do sreće i ovdje i u vječnosti. Krist nam je u svetim Sakramentima ostavio sredstva, koja nas usavršavaju, koja nas s Njime udružuju već na ovom svijetu, do konačnog združenja u nebu. — Što je društvo dalje od Krista, to je veće zlo u svijetu; što je čovjek dalje od svoje svrhe, dalje je od Boga, sreće, zadovoljstva i mira. Zato su i stari poganski mudraci tražili sreću u božanstvu, koje nisu poznavali, i kreposti, koju su cijenili. Čujmo onog gorostasa Aristotela: Potpuna je sreća u kreposti. A Ciceron: Nije isto dobro i kreposno živjeti, što i pakosno i isprazno. Još bolje govori Seneka: Blaženim ćemo nazvati čovjeka, kojemu je jedino dobro poštenje, jedino zlo sramota. Od novijih kršćanskih mislilaca navodim samo jednoga, koji reče: Krepost nema cvijeća, nego plod (A. D. Sertillanges). Da, krepost nije cvijeće, nego plod. Nije laka stvar nego naporna, plod žrtve, samozataje i prijegora. Ne postizava se preko noći, nego dugom i ustrajnom vježbom, ali kad se postigne, čovjek uživa u moru sreće i zadovoljstva, koliko je to moguće osjetiti na zemlji. U čistu i kreposnu srcu Bog prebiva. Zato čisto i kreposno srce dobiva trajnu i potpunu sreću na nebu, po posjedovanju Boga, izvora blaženstva, ljepote, mira i sreće.

Želimo li biti dionici ove sreće, ovog blaženstva? Onda: natrag Kristu, natrag kreposti! Natrag životu koji usrećuje! Tu sreću osjećali su i naši časni pređi, koji su umirali s posmijehom na usnama, jer im je bio »život Krist, a smrt dobitak« (Flp 1, 21). Tu sreću proživljavali su i oni čestiti stari Dubrovčani, dok su se pred čudotvornim Križem na Daksi iskreno kajali za svoje prestupke i stvarali spasonosne odluke; dok su korizmu i ostala sveta vremena Bogu posvećivali, ili dok su u svojim riječkim, gruškim i lapadskim ljetnikovcima zahvaljivali Gospodinu na sreći, koju su već u srcu osjećali. Zato su s uvjerenjem postavljali nad vratima svojih dvorova natpise, koji su podsjećali na mir, sreću i zadovoljstvo. Tako čitamo na Pucićevom dvorcu Horacijeve stihove: »Ovu dokolicu dao nam je Bog«; a nad vratima divnog lapadskog perivoja natpis: »Daleko od mene zavist, oholost, častohleplje, brige«. Kao da su htjeli reći: uživamo u Bogu i sreći, koju nam On dariva. To isto osjetit ćemo i mi, ako se pouzdano Bogu obratimo, ako udarimo putem kreposti, ako iskreno s velikim umom iz Kartage sv. Augustinom ispovjedimo i priznamo: »Za sebe si me stvorio, o Bože, i nemirno je srce moje, dok ne otpočine u Tebi«.

KRŠĆANIN JE DUŽAN IZGRAĐIVATI SEBE NA TEMELJU VJERE, RIJEČI BOŽJE I KRŠĆANSKE PROSVJETE

Po svijetu nailazimo na mnoge nesuglasice, na razna, često protivurječna mišljenja. Ima mnogo zabluda u intelektulnom, poroka u moralnom, trvenja na socijalnom području. Rezultanta svega toga jest nesuglasica, nezadovoljstvo. Da se to ukloni, razni faktori upotrebljavaju razna sredstva, ali ova sredstva na žalost ne zadovoljavaju, promašuju, a promašuju za to, jer pozvani faktori nisu ustanovili tačnu diagnozu nezadovoljstva, nisu pronašli lijek toj modernoj duševnoj bolesti. Nezadovoljstvu je središte u unutrašnjosti i ne mogu ga izliječiti materijalna sredstva, jer ne dopiru u unutrašnjost. To mogu samo duhovna, koja u dušu i srce dopiru.

Premda je ovo jasno i očevidno, ipak vidimo i čujemo, da se razne krize, i obiteljske i društvene, kušaju riješiti samo materijalnim sredstvima. Dapače, neki su tim toliko oduševljeni, da na žalost neće da misle na stvari iznad zemlje, niti gledaju preko želuca. Mi ništa nemamo protiv materijalnih dobara, i to odmah jasno i glasno očitujemo, jer i ona mogu u dobroj mjeri pomoći ljudskoj sreći i zadovoljstvu. O tom nema sumnje, o tom ne treba ni raspravljati. Ali smo protiv toga, da se materijalna dobra drže za alfa i omega, kad to nisu, jer je

Isus Krist jasno rekao: »Tražite najprije Božje kraljevstvo i njegovu pravdu« — duhovna, dakle, dobra — »i ovo će vam se sve dodati« (Mt 6, 33). Mi smo protiv toga, da se zlo u intelektualnom, moralnom i socijalnom području liječi samo materijalnim sredstvima, jer su materijalna sredstva bez duhovnih samo injekcija, izlaz od danas do sutra. Kršćanin treba da zna, da ima nešto što je mnogo više i vrednije, mnogo uspješnije od materijalnih dobara, a to je sveta Vjera, riječ Božja i kršćanska prosvjeta. Dužnost je stoga kršćanina, da u opreci sa životinjom teži za višom hranom. I zato postavljamo danas ovu tvrdnju: Kršćanin je dužan sebe izgrađivati na bazi vjere, riječi Božje i kršćanske prosvjete.

*

Kršćanin je dužan svoju vjeru poznati, držati i po njoj i privatno i javno živjeti. Mora znati, da je vjera ne samo svijetlo i putokaz razumu, nego i temelj i poluga društvenom redu.

Na žalost, mnogi vjeru ne poznaju, ne proučavaju — i kako je iz ove pretpostavke po sebi razumljivo — ne žive po njoj, i zato čovječja misao i čovječja djela nemaju često svojih pravila. Sve se često stavlja pod pitanje, o svemu se sumnja i dvoji. Pošto su se tako uzdrmali temelji, kolebaju se i zgrade: nauka, znanost, umjetnost i etika. Da, i etika, jer anarhiju intelektualnu slijedi anarhija moralna. Vjeru mnogi drže za privatnu stvar, a zaboravljaju, da brodarima nije ostavljeno na volju, hoće li navečer, kad plove, užeći fenjer ili ne. Zato ljudsko društvo ne putuje k cilju, nego luta u tami bez cilja izloženo grebenima i valovima. Da brod ne udari o greben,

treba da fenjeri na svjetioniku svijetle i da brodari u njih gledaju; treba da vjera kazuje put i uči, a da je kršćani slijede i slušaju. Obveza je ova stroga, apsolutna. Isus Krist govori otvoreno, jasno: »Tko uzvjeruje i pokrsti se, spasit će se; a tko ne uzvjeruje osudit će se« (Mk 16, 16). Stoga je nužno, da vjera bude glavnija stvar u životu, da je cijenimo i po njoj živimo. Bog nije ostavio vjeru kao svoju volju i nauku, a bez naše dužnosti da je slijedimo i prihvatimo. Ovo je stroga i sveta obaveza jer je volja Božja. No ono, za što se ne mari, to se i zanemaruje; a zanemarivanje vjere, volje Božje i nauke Njegove, jest neposluh, više puta prezir, dakle grijeh.

Kada obaveza, da proučavamo vjeru, i ne bi proizlazila iz same volje Božje, proizlazila bi iz važnosti pitanja, što ih ona ima da riješi. Ta su pitanja: ima li Bog, kakve su dužnosti prema Njemu, da li Bog — ako postoji — vodi neku i kakvu kontrolu nad ljudskim djelima, da li je u stanju da nas — kadli tadli — pozove na odgovornost za zlo i propuste i da nas kazni? Nisu ovo proizvoljna pitanja, s kojima bi se misao ljudska mogla slobodno igrati. Ovo su glavna pitanja, o kojima ovisi naša budućnost i pravac našega života. »Nemam uopće izraza — veli Paskal, — da označim onog nemarnog stvora, koji nema interesa za ova pitanja. Takav nemar za vječne probleme više me razdražuje nego što me na sažaljenje potiče; začuđuje me i zastrašuje«. Tako veliki um Paskalov. Doista, nehaj, indiferentnost prema vjeri mora da začuđuje i zastrašuje svakoga, osobito roditelje i uzgojitelje, jer je nemar prema vjeri isto što i odalečenje od Boga, izvora dobra; i što se više od Boga odalečujemo, to više hrlimo prema zlu. Zato se nije čuditi, kad vidimo

toliko opačina — sve posljedica odmetnuća od Boga i vjere.

Ne sumnjam, da ste i vi u tom složni, da naime, kao što treba hrane tijelu, da ne klone, da živi i bude kreposno, da jednako i duhu njegovu treba duhovne hrane, a to je uz vjeru još i riječ Božja.

Lišen duhovne hrane, duh zakržljavi, smalakše i postane rob tijela. Riječ Božja ražiže srce ljudsko, potiče na dobro i obraća na pravi put.

Onaj grešnik, koji je 33 godine ležao u blatu svjetskih slasti i lasti, sv. Augustin, obrati se i posta velik apostol vjere, od koje je prije zazirao, putem riječi Božje — slušajući sv. Ambrozija. Sv. Franjo Asiški odluči ostaviti sve svjetsko potaknut evanđeoskom Riječi, a sv. Antun opat, razmišljajući riječi Spasiteljeve: »Ako hoćeš biti savršen, idi, prodaj što imaš, i daj utržak siromasima, i imat ćeš blago na nebu« (Mt 19, 21), ode u pustinju, da se pokorom i molitvom usavrši u kreposti. I suvremeni talijanski glumac Carlo Campanini postaje praktičan katolik na poticaj blage riječi kapucina Patra Pia. On je ponosan i sretan, što može svakog dana slušati sv. Misu i svoju dušu krijepiti Kruhom jakih, sv. Pričesti i riječju Božjom. Ovakovih i sličnih primjera iz daljne, bliže i suvremene povijesti ima bezbroj. Koliko bismo — dakle — morali častiti i cijeniti riječ Božju i za njom težiti! Sv. Augustin znao ju je nakon obraćenja i te kako cijeniti, jer je proučio svu religioznu literaturu svoga vremena i obogatio je svojim besmrtnim djelima; govorio je da je riječ Božja »dragocjenija od zlata i ma kojeg bisera«.

Riječ Božja ima divne učinke: ako si tužan, ona te tješi; ako si srdit, ublažuje; ako si siromah, savjetuje,

tješi; za svakoga ima prikladnu, dobru riječ. Nadalje: pomaže u proljetnim i orkanskim olujama života, pokreće volju na dobro, oplemenjuje srce, potiče na djela milosrđa i ljubavi. Zna to dobro i neprijatelj riječi Božje. Zato oprezni budite, kad slušate riječ Božju, i pazite, da vam ne padne ni na kamen ni kraj puta ni u draču, nego na raspoloženo i vruće srce, da prodre u dubinu, da sjeme riječi Božje pusti korijen i plod donose.

Osim vjere koja se učvršćuje riječju Božjom, čovjeku — kršćaninu je neophodno potrebna i kršćanska kultura. I s obzirom na kulturu vrijedi ona Isusova: »Čovjek ne živi samo o kruhu, nego o svakoj riječi što dolazi iz Božjih usta« (Mt 4, 4). Gotovo beskrajno je to polje, a da bi se moglo dovoljno razmotriti i pretresti samo u jednoj ili — bolje rečeno — u jednoj polovini propovijedi. Dovoljno je svratiti kratak pogled na kulturu suvremenog društva, pa da se odmah osvjedočimo, kako i tu vrijedi tužba psalmiste: »O, kako je mnogo mojih neprijatelja, Gospode, kako je mnogo onih, koji su ustali proti meni!« (Ps 3, 2). Kultura, koja bi trebalo da bude hrana duši, postaje otrov. Zato je dužnost svakog kršćanina, da se zadahne i hrani ne bilo kakvom literaturom, nego onom knjigm, onom kulturom, koja će ga oplemenjivati i tako izgraditi, da postane častan i koristan čovječanstvu. To će — dakle — postići ne takozvanom mderno-liberalnom, nego kršćanskom prosvjetom i uljudbom.

U književnosti se odrazuje cijeli kulturni život jednog naroda i jednog doba, osobito u pjesništvu, u lijepoj knjizi. Hoćeš li znati, kako jedan narod živi, umuje i čuvstvuje, čitaj njegove pjesme, razmatraj njegovu li-

jepu knjigu. Ako u književnosti promotrimo dominantnu struju negdašnju i sadašnju, opazit ćemo ne malu razliku. Nije tome davno, što su pjesnici i književnici uglavnom bili složni, barem u bitnome, te su težili za istim idealima. Bili su to — kao negda u starom Dubrovniku — ideali plemenitih pjesnika, plemenitih književnika, koje je oduševljavao onaj vječni pojam ljepote, što ga je Bog (Istina — Dobrota — Ljepota) sam usadio u pjesničke i umjetničke duše. Čujte kakvu pouku i smjer poeziji daje stari poganski pjesnik Horacije: »Pjesnik koristi svojoj domovini, jer nastoji da svojim sitnim radom unapređuje velike stvari. Dječaka uči lijepo govoriti te ga privikava, da već sada, u djetinjstvu, odvrati svoje uši od nečistih riječi, zatim obrazuje mladićev duh lijepom naukom učeći ga krotiti divlju ćud, zavist i ljutitost; propovijeda plemenita djela i upućuje naraštaj, kako treba živjeti po pokušanim primejrima pređa (De Arte poetica). Nisam vam naveo nikakvog kršćanskog pjesnika, nego starog poganskog, da vidite, kako su i stari pjesnici moralno i pedagoški shvaćali svoju pjesničku dužnost, i da sami uočite, nakon dvadeset stoljeća, i golem jaz između onog i današnjeg poimanja pjesništva. Danas — pak mnogi, koji se vole zvati pjesnicima i književnicima, vele da oni ne žele biti skučeni. Misle: skučeni pravilima morala i estetike, zahtjevima uzgoja i pedagogije, zapovijedima etike i razuma, prosvijetljena od Onoga, koji je vječna luč i vječna istina. Pa koja je posljedica toj težnji za neobuzdanom slobodom? Postao je tip književnika — pjesnika dekadence, što po etimologiji znači: pad, kretanje prema dolje, u nizinu, često puta u blato! Zar je to ideal, zar se to može nazvati napretkom? Ne! Sv. Pavao veli, da u

našim udima postoji nagon, koji se protivi zakonu uma. To je strast. Razuman čovjek mora krotiti, a ne pogodovati strasti. Platon to plastično i zorno predstavlja govoreći da dva konja vuku kola naše duše: prvi — plemeniti vuče dušu gore u visine prema svijetlu, prema suncu; drugi — surovi hoće da vuče dušu dolje prema prahu i blatu zemlje. Na žalost, mnogi se suvremeni književnici i pjesnici na ovo ne osvrću. Zato je vrlo zgodno primijetio jedan kritičar: Stari Esop u svojim pričama prikazivao je životinje kao ljude, koji među sobom pametno govore; moderni Esopi prikazuju ljude kao životinje (Dr A. Čepulić).

Daleko bi me odvelo, kad bih htio iznositi sve posljedice loše literature. Ovo — naime — nije literarno predavanje nego propovijed, zato se s obzirom na to mogu toga držati samo toliko, koliko mi kao propovjedniku služi. Jednu ipak zlu posljedicu neću prešutjeti. Slobodoumnici traže užitak života, ali u njihovoj literaturi užitka ne davaju. Vara se, vjerujte, svatko, tko u njihovoj literaturi traži veselje, duhovni užitak, jer ovi niski literati sliče mišu, za koga Goethe pripovijeda da je progutao otrov, pa sad trči kao bijesan naokolo, srčući pohlepno iz rupa vlagu, da ugasi bol i vatru, što otrov u njemu prouzrokuje. Tko se kreće oko rupa, tko ne diže srce prema gore, taj ne može ni sebe ni drugoga razvedriti, utješiti. Iz rupa se ne čuje miris, nego zadah i gnjilež. To vam je slika neobuzdane literature, koja se u neograničenoj slobodi ne obazire ni na vjeru ni na moral.

Ne kanim reći, da crnim naočarima gledamo u svijet, ali nas povijest uči i nalaže, da zaključimo, da su svi narodi ma kako moćni bili, jednostavno propali, kad su

udarili onim putem, kojim bi htjela da nas povede neobuzdana literatura i njezini pokreti. Hoćemo li se od povijesti što naučiti?

Ovakvi moderni pokreti u literaturi nisu tek jedna bolesna grana današnje kulture, nego znak duboke i jako opasne duševne bolesti. Starac Tolstoj označio je tu bolest: bijeg od vjere ili bijeg od Boga. Tko — dakle — bježi od Boga, bježi od izvora istine, dobrote i ljepote, pa je neizbježiva posljedica tog bijega, da će izgubiti pravi pojam i zdrava načela za ćudoređe, filozofiju, umjetnost i literaturu, za sav duševni i kulturni život. Zato natrag Bogu, natrag vjeri! Bez ovog lijeka ne može ozdraviti naša kultura, naš kulturni svijet. Samo vjera može dekadencu (bilo koju) ukloniti i izdignuti čovjeka do najviših vrhunaca i obasjati ga pravim, izvornim svijetlom. Kad je stari poganski svijet za vrijeme rimskih careva bio u sebi rastrovan uslijed moralne, intelektualne, socijalne i kulturne dekadence, tada je kršćanstvo blagotvornom svojom naukom, osobito nenatkriljivom svojom etikom, podiglo onaj propali i umirući svijet. Obnova je počela s vjerom, zatim je slijedila čitava nova, divna kultura, nova zora za pjesništvo, slikarstvo, kiparstvo, za sav ljudski mentalitet i čuvstvovanje. Kako u prvim stoljećima, tako i u dvadesetom stoljeću vjera treba da razvije svu svoju blagotvornu moć, ne samo da prosvjetljuje narode, nego i da liječi i ispravlja svoje zalutale sinove.

*

Bog koji nas je stvorio, hoće i da se spasimo. Vjera nam u tome pomaže, ali i mi moramo sudjelovati. Svojom kršćanskom-katoličkom izgradnjom dajmo dostojan tribut Bogu! Cijenimo svoju svetu katoličku vjeru i po njoj živimo! Natječimo se u slušanju riječi Božje i budimo neumorni u proučavanju kršćanskih istina, naročito zlatnih stranica sv. Pisma i crkvenih Otaca! Bogatstvo katoličke literature neka ne ostane za nas zakopano blago, neobrađeno polje! Obrađujmo njome vinograd svoje duše i polje svoga srca, kao i srca onih koji su nam povjereni, s kojima živimo i koji to od nas očekuju! To od nas traži Bog, naša vjera i kršćanski osjećaji. Svi na posao za Boga, za duše, za vječnost!

Dubrovnik je zavičaj prokušanih karaktera vjere i velikog broja hrvatskih književnika, koji su svojim djelima hvalili i slavili Boga. Stara dubrovačka književnost puna je religioznih osjećaja, jer ju je nadahnjivalo kršćanstvo, koje i danas s Petrove bazilike svijetli svima i nadahnjuje sve željne istine, mira, ljepote i vječne ljubavi. Divni dubrovački samostani, prekrasne naše crkve, kao nekada čestitim pučanima i časnoj vlasteli, tako i nama govore o velikoj potrebi ljudske duše, koja mora biti bogata istinskom ljepotom, čista i bistra kao duboko more, a jaka u vjeri kao naši dubrovački miri, »sred kojih sunce sja skrovito«. To sunce, koje je davalo život starom Dubrovniku, zaštitništvo sv. Vlaha i ljubav prema svetom Branitelju, nuka i nas, djecu dvadesetog stoljeća, da se u svemu povodimo za primjerom svojih časnih pređa, kako to traži Bog i naš sv. Vlaho. Dubrovčani nisu ni za kakvo blago prodavali slobodu svoga grada; tako nikada nisu prodali ni svoje katoličke osjećaje, svoju vjeru. Neće to učiniti ni novovjeki Dubrovčani, dapače, mi vjerujemo, mi osjećamo, mi znamo, da ćemo u tom znaku pobijediti i ovdje i u vječnosti!

O DUŽNOSTI PREMA BOGU

»Povijest je učiteljica života« — kako se obično ističe, i to je istina; ali je istina također i to, da je povijest i put čovječanstva, na kojemu se ljudi susretaju i izmjenjuju. Jedni dolaze, gdje su drugi bili, jedni nailaze na ono, što su i drugi susreli; iste uzbrdice i iste nizbrdice; prolaznici su drugi, ostalo je isto. Zato se u povijesti može lijepo primjeniti i ona: Nihil novi sub sole.

Kao učiteljica, povijest uči, da je oholost početak propasti, jer oholost ne priznaje Boga nego svoj ja. U oholosti ljudi izgube glavu, dok se konačno ne nađu osamljeni i uvide, kako je istinita tvrdnja Jeremijina: »Znam Gospodine: sudibna čovjeka nije u njegovoj ruci« (Jer. 10, 22).

Kao put, povijest nas uči, da postoje i velika raskršća, s kojih se zaokreće na jednu ili na drugu stranu. Izabereš li onu pravu, to znači ići prema cilju, ako pak izabereš onu drugu, znači ići bez cilja, lutajući, što čovjeku ne može donijeti ni mira ni sreće.

Bog je svjetlost i zato obasjava naše staze, a na nama je da slijedimo Njegovo svijetlo. On nam svijetli i u tami, da se naime vratimo na pravi put, ako smo — ne daj Bože — po nesreći s tog puta skrenuli na drugi. Bog je dobar, i za to nas prati i pratit će nas svojom milošću kao pravi otac, koji se skrbi za sve svoje sinove: u des-

nici nam nosi smisao života, ljubav, utjehu, oproštenje i mir, a u ljevici sve što je tijelu i životu potrebno. Pa iako je veliko mnoštvo putova, iako za sve nije jedna te ista cesta, mi znamo i vjerujemo, da se nad svakim čovjekom nadvija jedna ista Ljubav koju mi kršćani nazivamo Bog. On je naš Gospodar i usrećitelj; dugujemo Mu za to svoju ljubav, vjernost i priznanje, jer samo je Bog velik...

*

Jedan od učitelja socijalizma, Proudhon, ostavio je čovječanstvu jednu zlatnu izjavu, koja glasi: »Onaj dan, kad su naši oci deklarirali čovječanska prava, zanijekan je svaki autoritet na nebu i na zemlji«. I pravo je kazao, jer deklariranje čovječanskih prava uključuje, da su ta prava bila pogažena ili ugrožena. Naime, svaka je deklaracija ili reakcija, ili dajbudi strah da nam se ne otme ono što deklariramo kao svoje pravo.

A koja su se prava deklarirala? Deklarirala su se prava demokracije protiv aristokratskog i oligarskog režima; deklarirala su se prava radnika i proletarijata pod izrazima jednakost, bratstvo, sloboda, a protiv kapitalista, plemstva i državnog apsolutizma; deklarirala su se prava naroda krilaticom: narod je izvor svih prava, protiv onih na vladalačkim stolicama, koji su tvrdili: država smo mi. I tako jedni kumiri srušiše druge. Umjesto plutokracije ustade demokracija, umjesto vladara nastupaju države s moćnim parlamentom kao delegatom naroda.

Crkva kao kraljevstvo Božje, koja sve gleda pod vidom vječnosti, nema ništa protiv toga — jer tko će imati veću ili manju vlast u ljudskom društvu, to se nje ne tiče — doklegod se ne dira u Božju moć i vlast, koju Bog ima nad svakim stvorenjem i nad svakim društvom. U čemu dakle stoji tragična realnost Proudhonove paradoksne izjave? Stoji u tome, što se je neprestanim isticanjem ili bolje vojevanjem za čovječja prava zanijekao autoritet na nebu i na zemlji, ali osobito autoritet Božji. Borci za ovakova prava zanijekaše prava Onoga, koji je nad svima, od kojega je svaka vlast, po kojemu svi drugi vladaju. U borbama se ljudi o mnoga tuđa prava ogrešuju, na mnoge dužnosti zaboravljaju. Zaboraviše stoga, da bez priznanja Božijih prava nema ljudskih prava.

Tà je li moguće da priznanju čovječanska prava oni koji poriču Božja? A ako u drugu ruku prava čovječanska nisu priznata, kako može da opstoji ljudsko društvo i društveni poredak?

Kad se kaže: Bog je na nebu, Bog nema posla s ljudskim uređenjem, jasno je da se hoće društvo bez Boga — najvećeg autoriteta, i za to se Proudhon nije zaustavio na spomenutoj tvrdnji, nego je uočio posljedice i rekao, da je zbog nijekanja autoriteta nemoguće više vladati ni po društvenom ugovoru ni po delegaciji ili prenosnom pravu od masâ na vladajuće faktore.

I ne može drukčije ni biti, jer tko odbija sunce, kako može tražiti svjetlost, toplinu, vegetaciju, život? — Tko odbija Boga, koji je ne samo početnik svih bića i izvor života, nego također začetnik, sankcioner i sudac reda i stabilnosti u svemiru i svijetu, od koga će tražiti red, mir,

harmoniju i stabilnost? — Zar od parlamenata, koji često nisu suglasni? Zar od vladâ, kojima se fotelji ruše prije nego ih zaposjednu? Zar od vladara na koje se dižu atentati?

Bog je onaj koji daje zakone suncu, mjesecu, zvijezdama, nebu i zemlji. A zar čovjeku — bilo pojedincu, bilo udruženom i u najšira društva — da ih nije dao? O, dao ih je i to tako čvrste i stalne, da će nebo i zemlja prije nestati negoli Njegov zakon. »Nebo i zemlja će proći, ali moje riječi neće proći« (Mk 13, 31)! Kad je to tako, evo vam odnosa između Boga i ljudi, evo vam pravâ Božjih i dužnosti ljudskih. On tvorac i vladar, zato gospodar naš i cijele vasione. A mi? Mi stvorovi, podložni podanici i izvršioci.

Ako je igdje neznanje najskuplja stvar, to je ovdje, u pitanju odnosa i dužnosti prema Bogu, jer ne znati prava Božja i dužnosti ljudske prema Bogu znači isto što i ne vršiti zakon, ne priznati Boga, srljati u propast. Znati pak volju Božju, znači znati zakon, o kojemu ovisi spas ili propast; zato je ovo znanje najkorisnije znanje.

Neću da se gubim u teoretičkim pitanjima: da je Bogù moguće manifestirati volju, da ju je zbilja manifestirao, da je objava moguća, da je objava tu, kodificirana u dekalogu itd. — Dekalog je kodeks Božjih zakona, poznatiji pod nazivom Božjih zapovijedi. Pitanje je, da li dekalog ima i u Novom Zavjetu obvezatnu moć ili ne. Točnije i jasnije, da li je Bog dao dekalog samo Mojsiju i narodu izraelskom ili i svim ostalim narodima kroz stoljeća? Na ovo je pitanje odgovorio sam Božanski Učitelj Isus Krist. Upitan jednom od nekog mladića: »Učitelju dobri, što moram činiti da postignem vječni život?«

Isus mu reče: »Znaš zapovijedi: Ne ubijaj! Ne čini preljub! Ne kradi! Ne svjedoči lažno! Ne varaj! Poštuj oca i majku!« (Mk 10, 17-19). Zakonoša — dakle — i u novom kodeksu — Evanđelju ostavlja dekalog na snazi.

I hvala Mu da ga je ostavio, jer je dekalog osnovica reda, mira, blagostanja i sreće. Tà koji je narod uistinu sretan, ako ne onaj, koji može slobodno Boga slaviti, kult svoj vršiti, nedjeljni počinak uživati i na dobro upotrebiti; koji svoje poglavare i starješine iskreno štuje, gdje nema krađe, ubojstva, kletve, zavisti, mržnje, krivih svjedočanstava, gdje se brak poštuje i moral cijeni? Lijepo je kazao Le Play, kad je ustvrdio: »Narodi koji vrše dekalog doista su sretni; koji se o dekalog ogrešuju, upadaju u bijedu, a koji ga odbijaju, ti iščezavaju. Proučavanje ovog pitanja, koje obuzimlje čitav moj život, stavlja me u položaj da mogu ustvrditi, da vremenito dobro napreduje u istom omjeru kako se vrši dekalog. O, kad bi moja riječ mogla svuda doprijeti, rekao bih vođama i zakonodavcima, da dekalog usade u savjest naroda, da bude baza zajedničkog življenja, da bude tvrdo držan u raznim ustanovama, obiteljima i društvima, jer je dekalog najbolje sredstvo za postignuće narodne sreće«. — Divnih savjeta od mudra čovjeka! Evo kako se i ovdje ispoljava ona, da površno znanje odvodi od Boga, a pravo i poptuno vodi ka Bogu!

U dekalogu nazrijevamo providnog Zakonodavca, koji bdije nad općim dobrom. Stoga koliko opće dobro, toliko i naše posebno dobro nalaže nam dužnost, da vršimo zapovijedi i izbjegavamo zabrane sadržane u dekalogu, jer Bog ima moć da nagradi one koji vrše, a kazni one koji krše zapovijedi. Isus Krist je to potvrdio riječima:

»Neće svaki koji mi govori: »Gospodine, Gospodine«, ući u nebesko kraljevstvo, nego samo tko čini volju mojega Oca, koji je na nebesima« (Mt 7, 21). A svoju je volju Otac nebeski manifestirao u dekalogu, i zato je vršenje zapovijedi tako potrebno ljudima, da se bez toga odrasli i zdrava razuma ne mogu spasiti.

Ako je dužnost naša Bogu priznati pravo kao Stvoritelju, posluh iskazati kao zakonodavcu, a ono je najveća i ujedno najugodnija naša dužnost iskazati Mu ljubav, jer Bog je ljubav. Bog je sav samo ljubav i nije drugo nego ljubav. Ljubav neprolazna, neizmjerna. Ljubav nestrpljiva u želji da se proširi, da se manifestira. Ljubav je ova od vjekova na nas mislila i ljubila nas prije nego bijasmo i postasmo. Ljubav nas je ova bez naše zasluge, bez svoje koristi dala na svijet i obdarila nas ljepotom uma, srca i tijela. Ljubav ova radi nas uzdržava svijet, umnaža životinje, čini da sunce grije, da biljke za našu hranu rađaju, da utroba zemlje dava ugljen, petrolej, benzin, zlato i sve što je nama korisno. Ova ljubav daje nam vodu da pijemo, zrak da dišemo. Ova ljubav došla je do vrhunca davši Sina svoga na muke i smrt, da nas spasi; davši nam i sebe u Euharistiji za hranu. — Kolike milosti, kolike usluge, koliko dobročinstva nam je učinila i sveudilj nam čini ova ljubav? I za tolika dobročinstva, za toliku pažnju, za toliku ljubav, što traži od nas? O, ljubav je nebeična, ne traži ni ono što je njezino, samo je u jednom — ako smijem reći — nezasitna, traži da bude ljubljena. Bog — dakle — hoće da Ga ljubimo. Koje li časti, koje li sreće! Mi smo siromašni crvi, prah, ništa, a Bog je neizmjerno savršeno biće, najviše dobro, komu nisu potrebna naša dobra. Tako veliki Bog eto ne samo želi, nego hoće i zapovijeda: »Ljubi Gospodina, svojega Boga, svim svojim srcem, svom svojom dušom i svom svojom misli! To je najveća i prva zapovijed« (Mt 22, 37-38).

Koje su — dakle — naše dužnosti prema Bogu? Boga spoznati, ljubiti i služiti. — On nam je dao razum, koji je odsjev Njegova razuma i ima pravo na nj. Razum mora da teži Istini, a Bog je Istina. Naš je razum jedna iskra one božanske luči, ne može da svijetli kao božanska luč. Bezumlje je to tražiti, jer bez nje, odijeljen od nje, gubi se i nestaje. Progres je moguć, ali do granica. Digne li se naš razum protiv Boga — poput anđela odmetnika —, pada u bezdan. — Bog je dao srce i volju. Srce je stvoreno da ljubi, da ljubi dobro. I po tvrdnji sv. Augustina nemirno je to naše srce, dok god ne počine u Bogu. Bog je zato i ostavio: »Ljubi Gospodina, svojega Boga, svim svojim srcem, svom svojom dušom i svom svojom misli! (Mt 22, 37-38). Zapovijed je razgovjetna, dužnost je jasna, i ne možeš joj izbjeći. Zapovijed je ovo prva i najveća, veća nego i vjera, jer sv. Pavao uči: »Ako ljudske i anđeoske jezike govorim, a nemam ljubavi, onda sam kao mjed što ječi, ili praporac što zveči. I ako imam proroštvo i znam sve tajne i sve znanje, i ako imam svu vjeru da i gore premještam, a nemam ljubavi, ništa sam. I ako razdam sve svoje imanje, i ako predam svoje tijelo da se sažeže, a nemam ljubavi, ništa mi ne koristi« (I Kor 13, 1-3). U ljubavi prema Bogu i radi Boga prema bližnjemu, sav je zakon i svi proroci, ustvrdio je sam Božanski Učitelj Isus Krist.

Zapovijed je opravdana, jer Bog je ljubav. Ljubi nas ljubavlju neizmjernom, više nego otac i majka, više nego žena i zaručnica, više nego rodbina i najbolji prijatelji.

Iz ljubavi nas je stvorio, iz ljubavi otkupio. Iz ljubavi nam je ostavio Presvetu Euharistiju i ostale Sakramente za naše posvećenje.

Zbog ove ljubavi ili bolje odvaraćajući ljubavi božanskoj apostoli su se razišli po svijetu, da šire kraljevstvo ljubavi na zemlji. Za tu su ljubav prolijevali svoju krv, davali živote i sve svoje. Što su učinili za tu ljubav sv. Franjo Ksaverski i ostali sveci? Sv. Filip Neri znao je obilaziti rimske ulice i prolaznike nukati: »Ljubimo, ljubimo Isusa Krista«. Misionari i misionarke, ispunjeni ovom ljubavlju, ostavljaju domovinu, majku, oca, sestre i braću, uživanje života, sve, samo da uzmognu neznabošce upoznati s ovom ljubavlju. Sveti Mučenici uza svoju krv podniješe i poruge i najokrutnije muke za ovu ljubav. Sv. Terezija običavala je govoriti: »Ili trpjeti ili umrijeti za ljubav Isusovu«.

A kako mi ljubimo Gospodina? Da li Mu iskazujemo ljubav svim srcem, svom dušom i pameti svojom? Da li ima išta na svijetu što pretpostavljamo Njegovoj ljubavi? Jesmo li pripravni za Njegovu ljubav žrtvovati interes, položaj, pa i život?

Ljubav moramo iskazati i posluhom prema Bogu. Ne ljubi Boga, tko Ga ne sluša. Bog je Otac i Učitelj. Ono što zapovijeda kao otac, mi, djeca Njegova, moramo i izvršiti. Što uči kao učitelj, mi kao Njegovi učenici moramo vjerovati. Najbolje ćemo iskazati ljubav Bogu, ako branimo Njegovu čast, Njegovu svetu vjeru, svetu Crkvu. Što bi vi rekli o sinu, koji ne bi reagirao na uvrede iznesene protiv njegova oca? Što o zaručniku, koji ne bi reagirao na uvredu svojoj zaručnici? Što o rodobljubu, koji bi pasivno slušao pogrde na svoju domovinu? Rekli bi:

Tko ne reagira na uvredu časti roditelja, tko ne brani čast žene — zaručnice, tko hladno sluša napadaj na čast i ugled otadžbine, taj ne može biti dostojan sin, častan zaručnik ni pravi rodoljub. I dobro bi rekli. No sada primijenite sve to na sebe, na svoj odnos prema Bogu i stvorite pravedan zaključak! — Treća je naša dužnost prema Bogu, da Mu služimo. Ta se služba sastoji u tome, da Mu iskazujemo štovanje. On nema potrebe od nas, On je sam sebi dostatan, On je neizmjerno savršen, zato naše štovanje prije svega mora biti duhovno i unutrašnje, da Ga razum pozna, da Ga poštuje i da Mu se klanja. A jer čovjek živi u zajednici, uz molitvu i razmatranje njegovo štovanje Boga mora biti i izvanjsko, kao što su zajedničke pobožnosti, procesije, sudjelovanje u liturgiji i sve ono što iskazujemo Bogu javno i hrabro, bez stida, obzira i straha, jer bi to inače bilo izdajstvo, koje Bog kažnjava: »Tko me zataji pred ljudima, toga ću i ja zatajiti pred svojim Ocem na nebesima« (Mt 10, 33).

*

Sve je Bogu podložno i zato sv. Pavao kliče: »Treba da on kraljuje« (I Kor 15, 25). Ipak ima već punih devetnaest stoljeća, da sotona i njegovi šegrti uzbuđuju narode »proti Gospodinu i njegovu pomazaniku« (Dap 4, 26), da se u čudu pitamo: »Zašto se bune puci i zašto narodi kuju lude osnove?« (Ps 2, 1). Muče se, a »Onaj, koji stoluje na nebu, smije se, Gospod im se podruguje« (Ps 2, 4). — Da li vi vjerujete, da postoji Bog ili ne, da je svemoguć, svezнajuć, pravedan sudac? Da dobre nagrađuje, a zle kazni? Ako vjerujete, vršite li zakon Njegov i pravdu Njegovu?

»Treba da on kraljuje«. To je potreba realna, velika, općenita. Sve je Bogu podložno, svakom stvorenju Bog je potreban. Mnoga su kraljevstva propala i kraljevi njihovi pali u zaborav. Ali kraljevstvu Božjemu — prorokovano je — neće biti kraja. Eto preko 6000 godina stoji Kraljevstvo Božje, preko 2500 godina, otkako je Izaija prorokovao propast naroda, koji ne slušaju Krista. I propadoše mnogi, jer Bog ima kaznu i za narode na ovom svijetu. Stoljeća prolaze, ali Bog ostaje. Sve se mijenja, ali Bog ostaje uvijek isti. Krista razapeše, ali Krist pobjeđuje, vlada i upravlja. Zato pod Njegovu zastavu, za Njegovo kraljevstvo! S Kristom Bogom danas i uvijeke!

ZAPOVIJED LJUBAVI PREMA BLIŽNJEMU

Sveti Jeronim pripovijeda, kako je sv. Ivan Apostol nemogavši pod stare dane dulje propovijedati često ponavljao svojim učenicima ove riječi: »Djeco moja, ljubite jedan drugoga, jer je ovo zapovijed Gospodinova, i ako je lijepo izvršite, učinili ste mnogo«. Ovo je bila Ivanova svagdanja propovijed, njegov ceterum censeo, a ono što treba podvući, on je bio apostol, koji je izvrsno razumio duh Isusove nauke, jer je Isus najviše preporučivao ljudima, da se međusobno ljube. Ovu zapovijed zove Isus svojom naročitom zapovijedi: »Novu vam zapovijed dajem: Ljubite jedan drugoga! Kao što sam ja ljubio vas, tako i vi ljubite jedan drugoga« (Iv 13, 34). Isus ne samo da je dao zapovijed, da ljubimo »svojega bližnjega kao samoga sebe« (Lk 10, 27) i da ga ljubimo, kako je On — Isus nas ljubio, dakle, ljubavlju nesebičnom, nego ljubav uzimlje i za oznaku, po kojoj ćemo se razlikovati od pogana i po kojoj će nas drugi moći prepoznati kao Njegove učenike: »Po tom će svi spoznati, da ste moji učenici, ako ljubite jedan drugoga« (Iv 13, 35).

Prvi kršćani, poučeni u školi Učiteljevoj i Apostola, vršili su ovu veliku dužnost na način vrijedan udivljenja. Živjeli su u zajednicama, u kojima su pomagali jedni druge, iskazivali jedan drugomu toliku prijaznost, pažnju i razumijevanje, kao da su rođena braća. Njihovoj među-

sobnoj ljubavi divili su se i pogani, koji su, kako svjedoči Tertulijan, govorili: »Gledajte, kako se ljube«.

Prošla su ona divna vremena prvih kršćana, a s njima i mnoge lijepe odlike i običaji. Ljubav i slogu, pomaganje i razumijevanje među kršćanima, danas na žalost često zamjenjuju mržnja i zavist, kleveta i podvala, klasne borbe i raznovrsne intrige. A ipak o zapovijedima ljubavi, upozorava Spasitelj, »visi sav zakon i proroci« (Mt 22,40). Potrebno je stoga, da se na ovomu zaustavimo, tim većma, jer zapovijed ljubavi nije samo vjerska nego i socijalna zapovijed. Ona je općenita, obuhvaća svakoga čovjeka, i zato nikoga ne isključuje.

*

Treba biti načistu o tome, da li mi razumijemo smisao zapovijedi ljubavi prema bližnjemu ili ne. Ova naime zapovijed ima dva elementa: pozitivni i negativni. Pozitivni zapovijeda željeti i činiti drugomu dobro, osobito duhovno dobro, ono koje se odnosi na zadnju čovjekovu svrhu, ne isključujući dakako ni vremenito dobro. »Sve dakle, što hoćete da vama ljudi čine, činite i vi njima« (Mt 7, 12), tumači nam autentični Zakonodavac. — Negativni zabranjuje ne samo mržnju, zavist i ostale pogreške protiv ljubavi, nego također i one greške, koje su protivne pravici, koje zadiru u njezinu bit.

Ljubav ima više lijepih odlika, kako ih detaljnije nabraja sv. Ivan Apostol. Ja ću se zadovoljiti, da vam naglasim samo tri: Ljubav mora biti vrhunaravna, djelotvorna i općenita. Vrhunaravna, jer bližnjega moramo ljubiti

ne zbog dopadnosti, interesa, prijateljstva i drugih naravnih motiva, nego radi Boga, jer ga Bog ljubi, jer je to Bogu milo, jer je to Bog zapovijedio. — Ljubav treba da je djelotvorna, da se ispoljuje ne samo na ustima, nego u srcu i na djelu. Treba ljubiti tako, da uklanjamo sve što vrijeđa i žalosti, a da činimo, što god je u našoj mogućnosti da utješimo i pomognemo. Pogreške, mane, nedostaci koje bližnji ima, ne smiju biti razlog, da ga ne volimo, jer manâ i pogrešakâ fizičkih ili duševnih ima manje više svatko. Nasuprot, što netko ima više mana, to više zaslužuje naše sažaljenje, našu pažnju. »Ljubite svesrdno jedan drugoga«, preporuča sv. Petar. »Za bratsku ljubav bez pretvaranja . . .« (I Pet 1, 22). O, kad bismo svi mi bili zadojeni ovom bratskom ljubavlju! Ne bi bilo više ni podmukle zlobe ni zavidnosti ni nesloge ni podvale a teške nevolje, koje ovdje na zemlji svakoga od nas kao sjena prate, bile bi ublažene uzajamnim natjecanjem, tko će koga bolje utješiti, razveseliti, pomoći. Koliko bi više bilo dobrih djela, koliko mira u obiteljima, koliko srdačnosti među rodbinom, namještenicima i sugrađanima! Siromasi bi imali pomoć, bolesnici njegu, svatko bi uživao u ljubavi i dobru svoga bližnjega. Raj bi bio i ovdje na zemlji. — Ljubav mora da je općenita, da ne isključuje nikoga, pa čak ni neprijatelja. I neprijatelj je naš bližnji, dužnost nam je i njemu iskazati stalnu ljubav. To izgleda nemoguće, ali zapovijed je tu i to izričita i jasna: »Ljubite svoje neprijatelje, činite dobro onima koji vas mrze, blagosivajte one koji vas proklinju, i molite za one koji vas kleveću« (Lk 6, 27-28). Može li se ova zapovijed spojiti s našom naravi, koja se buni nad uvredom neprijateljevom? Može, ali je treba i dobro razumjeti: moramo ima-

ti odvratnost prema zloći našeg neprijatelja, ali ne prema njemu kao osobi. Treba znati, da i neprijatelj ima nešto dobro, što ne zaslužuje prezir i mržnju, nego štovanje i ljubav. Takav je čovjek sličan bolesniku, a bolesnik nam nije odvratan, nego bolest koja ga mori. Dužni smo zato i neprijatelju iskazivati one obične čine ophođenja, koje iskazujemo i ostalim ljudima. Ono što smo dužni svakomu, pa i skitnici, ne smijemo uskratiti ni neprijatelju. Lijepo uči sv. Pavao: »Ako je dakle gladan tvoj neprijatelj, nahrani ga; ako je žedan, napoji ga; jer čineći to, ognjeno ugljevlje ćeš skupiti na njegovu glavu. Ne daj, da te zlo nadvlada, nego nadvladaj zlo dobrim!« (Rim 12, 20-21).

Da od spoznaje dođemo do vršenja ljubavi, navodim vam tri načina, kojima se ljubav očituje: mislima, riječima, djelima. — Apostol ističe, da ljubav »ne misli o zlu« (I Kor 13, 5). S obzirom na ovu dužnost, moramo odbiti nepravedni sud stečen površnim i netemeljitim dojmovima o svomu bližnjemu. Osobito je potrebno utrnuti svako zlo čuvstvo kao: zloradost, zavidnost i sve ono što ne bi željeli da drugi o nama misle. O, kojom razlikom često mislimo o sebi i drugima. Zasljepljena samodopadnost često čini, da u sebi ne vidimo mane ni pogreške, nego sve samo velikodušnost, plemenitost, vrline. Ako ih i vidimo, umanjujemo ih i opravdavamo, tražimo da nas drugi sažali, razumije i opravda. Naprotiv, mnogo smo skloni, da sumnjičimo bližnjega, da mu svaki čin loše tumačimo, da umanjujemo njegovu vrijednost, osobito ako nam nije po ćudi. To su dvije mjere: za nas sve dobro, pa i za ono što je manjkavo, za drugoga sve loše, pa i za ono što je dobro. Može

li se reći, da na ovaj način ljubimo bližnjega kao samoga sebe? Je li ovakova ljubav evanđeoska? O, budimo blagi, plemeniti i pravedni, i ne držimo drugoga zlim, dok mu sa sigurnošću ne budemo mogli dokazati prema moralnim načelima, da su njegova djela opaka. »Zato podnosim sve — kaže sv. Pavao — radi izabranih, da i oni postignu spasenje u Kristu Isusu sa vječnom slavom« (II Tim 2, 10). — Ljubav se iskazuje i riječima. Ima jedna velika mana, na žalost mnogo raširena: ogovaranje i klevetanje. Mana, kojoj nasuprot mora stajati svijest, da smo bližnjemu dužni iskazivati ljubav riječima, pa i pohvalama. Ovo je — može se reći — temelj, na kojemu se oslanja ljubav. Od časti i dobra mišljenja o bližnjemu izlazi sklonost, da mu iskazujemo pažnju. I ne treba čekati, dok nam drugi iskaže čast, nego treba drugoga predusresti. Tim ćemo osobito predobiti svoga bližnjega, jer nema stvari koja više promiče ljubav i koja više ugađa bližnjemu, nego kad zna, da drugi o njemu lijepo misli, govori, brani njegovu čast, hvali ga i uvažuje. Zato lijepo savjetuje sv. Ivan Zlatousti: »Hoćeš li da primiš dobročintsva, čini ih najprije drugima; hoćeš li da postigneš milosrđe, budi milosrdan prema drugomu; hoćeš li da budeš hvaljen, hvali i ti drugoga; hoćeš li da budeš ljubljen, ljubi i ti drugoga; hoćeš li da budeš čašćen, časti i ti drugoga«. Zar se i ovdje ne bi mogla primijeniti ona narodna: Kojom mjerom budeš mjerio, onom će ti se i odmjeriti! — Ljubav se — konačno — iskazuje i djelima, i to najviše djelima. Sedam je djela milosrđa duhovnih, a sedam tjelesnih, kako vi to dobro znate. Ipak, najviši je čin ljubavi u duhovnim djelima milosrđa, jer je duša vrednija od tijela. Dvouma svjetovati, neuka poučiti, grešnika po-

karati . . . kako su to stvari plemenite, idealne; korisne i onomu, koji ih čini, i onomu, kome se čine. Korisne i potrebne, jer da se svjetuje i opomene grešnika lijepom riječju, dobrim primjerom, pa i vlastitom strpljivošću, mnogo bi se zlo spriječilo, izbjeglo sablazni i svađi, a kraljevala bi ljubav, samo ljubav. Veoma je veliko polje ljubavi, i na tom polju uvijek ima dovoljno mjesta, da možemo uspješno i blagotvorno djelovati.

Ono pak, što nam mora biti najviše na srcu kao građanima, rodoljubima, jest: uvijek uzdržavati harmoniju i slogu jedni s drugima, izbjegavajući sve što dovodi do nesloge, da se uzmogne reći: »Gle, kako je lijepo i kako je ugodno, kad braća u miru stanuju zajedno!« (Ps 133, 1). To je ona idealna ljudska zajednica, koja je pobratimljena u ljubavi, pobožnosti i strahu Božjemu, jer Božanski Učitelj nije bio zadovoljan, da nas učini samo braćom, nego i svojim udovima. A u tijelu — po nauci Sv. Pavla — nema nesloge ni loma među udovima, nego treba da svi budu jedno: jedno u ljubavi prema Glavi — Bogu, jedno u ljubavi prema svakom pojedinom udu — bližnjemu. Zato podnosimo jedan drugoga, razumijmo jedan drugoga, posvećujmo jedan drugoga, i volimo sve to više jedan drugoga; budimo još i iskreni jedni drugima i bit ćemo doista sretni! Sretni kao pojedinci, sretni kao zajednica.

Na žalost, više nego u mnogim drugim epohama opažamo, kako tu i tamo sunce ljubavi zalazi. Mi gledamo njegov zalazak, koji prouzrokuje noć. Bez ljubavi je ne samo tama, nego i studeno. Kod mnogih je zamrzla kršćanska karitas. Crkva i danas, kao što je činila i prije, u svakoj prigodi pozivlje ljude na dužnost ljubavi. Zna Crkva, da bez ljubavi nema ni pravednosti, a pravednost je krepost, ljubav pak kraljica svih kreposti. Ljubav će učiniti, da svatko shvati i razumije, kako se rad, briga, nedostatak, bolest i smrt ne da ukloniti sa zemlje. Zla se mogu ublažiti, ali ni svi anđeli ni svi sveci ni svi liječnici ni svi sociolozi ni sve vlade ni svi parlamenti neće nikada iskorijeniti nevolju i od zemaljske domovine učiniti raj na zemlji. Ali će ljubav siromahe i bijednike učiti najvećoj socijalnoj mudrosti — biti strpljiv, a težiti postepeno na bolje. Bogataše će učiti, da budu milosrdni, i to tim milosrdniji, što je njihova imovina veća. Bogataš, koji nije milosrdan, bit će zaskočen onom vječnom odlukom: »Idite od mene, prokleti, u vječni oganj, što je pripravljen đavlu i njegovim anđelima!« (Mt 25, 41). Da, ljubav i samo ljubav može našu ljudsku zajednicu učiniti sretnom i blagoslovenom.

*

Budimo pobornici ove ljubavi — bit ćemo najbolji sinovi Crkve, najčasniji građani, rodoljubi. Na to nas upućuje život i poslanje mnogih naših rodoljuba, koji su nesebičnom ljubavlju i kršćanskim rodoljubljem zadužili »lijepu našu dmovinu«, kao i život starih Dubrovčana, kojih su kuće bile rasadište kršćanske ljubavi i pravoga rodoljublja; koje su dale ne jednog nego mnoge domaće Regule, kao što je to silistrijski mučenik Nikola Bunić-Vučićević, Marojica Kaboga, Đuro Buća, Marin Gozze i drugi. A znate li, što nam oni poručuju? Ono isto, što preporuča i Božanska Mudrost: »Spomenite se djelâ svojih otaca, što ih oni izvršiše u svoje doba! Biti će vam tada

velika slava i vječno ime« (I Mkb 2, 51). Njihov duh i uspomena uči, kako treba ljubiti Boga i bližnjega, a po Bogu i bližnjemu svoj grad, svoju Domovinu; uči što treba nasljedovati, a što ustrajno pobijati, da nam Domovina bude sretna i blagoslovena, a Dubrovnik u njoj po nesebičnoj ljubavi, rodoljublju i poštenju kruna hrvatskih gradova. Još jednom: »Spomenite se djelâ svojih otaca, što ih oni izvršiše u svoje doba!«

LJUBIMO MAJKU CRKVU!

»Ne može imati Boga za oca,
tko nema Crkvu za majku«
(Sv. Ciprijan)

Kako je jasno, da se nikada ne ljubi, što se ne pozna, toliko je čudno, da se često mrzi ono, što se ne pozna u svojoj biti i istini, nego samo u patvorenu, iznakaženu obliku.

Pripovijeda se, da je jedan umjetnik slikao lijepu sliku, u koju je ulijevao svu milinu i ljepotu svog umjetničkog osjećaja. Nakon odmora našao je sliku nagrđenu raznim potezima uzduž i poprijeko bez ikakva razumijevanja. Iako žalostan, popravi sliku, koliko je već mogao, ali iznakaženu sliku nađe i drugi i treći put. Stao je uhoditi, da otkrije zločinca. Znate li, tko je to bio? Nitko ozbiljan — kako ste mogli i naslutiti — nego majmun, koji je s balkona susjedne kuće motrio umjetnika u poslu, i kad bi se majstor odmarao izvan svoga studija, majmun bi se spustio i maljao po platnu oponašajući neukusno slikara i kvario sliku.

Tako je i s remek djelom Božjim — Svetom Crkvom. Jedni je ne poznaju, drugi je poznaju površno i neispravno, treći u njoj vide iznakaženu sliku i zato je ne ljube, nego mrze.

Slavni obraćenik Dr Albert Ruville kaže, da su mu neprestano prikazivali katoličku Crkvu u ružnu svijetlu, ali da je imao sreću, što je našao istinu, i da se nakon obraćenja osjeća miran i zadovoljan. Tako se eto često iznakazuje djelo Božje, no ljudi ga ipak nakon mnogih napora upoznaju i uzljube. I kao što je vješto oko odmah prepoznalo na slici maljanje majmuna, tako se dive katoličkoj Crkvi i svi oni, koji je upoznaju, pa je cijene iznad svake druge ustanove. Sam Luter je priznao, da je katolička Crkva štovana više od svih drugih. Tà za koju se ustanovu zauzimalo toliko talenata, snage i kreposti, koje se drugo društvo može podičiti time, da su njegovi članovi pridonijeli toliko žrtava za dobro čovječanstva, kao što su to činili pripadnici katoličke Crkve tijekom vjekova? Koja je ustanova proživjela tolike bure i oluje, tolika progonstva izvani, tolika vrenja iznutra kao katolička Crkva? A koja je opet doživjela tolike trijumfe i tolika priznanja kao katolička Crkva? Najveće glave i najplemenitija srca odvajkada su se priznavala njoj sklona.

Potrebno je stoga poznati Crkvu u pravoj slici, u njezinoj ljepoti i uzvišenosti, da bi nestale predrasude, koje se ponekad javljaju i među samim vjernicima, pa da dadu mjesto pravoj spoznaji, ljubavi, posluhu, počitanju i vjernosti.

Promotrit ćemo Crkvu onakovu, kakova je izašla iz ruku Božanskog Majstora svoga utemaljitelja. Osvrnut ćemo se na njezino djelovanje, pobiti neistinu i ponovo istaknuti, da je ona naša majka, koja nas, preko raznovrsnih klisura i ponora u vremenu, sretno vodi prema blaženoj vječnosti.

Božanski Spasitelj govorio je očito i u pričama, da će osnovati svoje kraljevstvo. To je kraljevstvo navijestio i anđeo Gabrijel Blaženoj Djevici Mariji rekavši Joj, da će začeti i roditi sina. »On će biti velik i zvat će se Sin Svevišnjega. Gospodin Bog dat će mu prijestolje njegova oca Davida. On će vladati nad Jakovljevim domom u vijeke, i njegovu kraljevstvu neće biti kraja« (Lk 1, 32-33). U propovijedi kod jezera Genezaretskoga objavljuje Isus, da će njegovo kraljevstvo biti duhovno i od velike vrijednosti, vrednije od bisera i blaga zakopanog u zemlji. U njemu će, kao u mreži riba, biti svakovrsnih, dobrih i zlih članova, ili kao na njivi pšenice i kukolja. Velika će biti unutarnja, uzgojna snaga Njegova kraljevstva — Crkve, kao što je kvasac kruhu, a vanjštinom će naličiti na zrno bačeno u zemlju, koje će se razgranati u veliko stablo. Zato Crkva neće biti nevidljivo kraljevstvo, nego kao grad sagrađen na gori ili svijetlo postavljeno na trpezu. Imat će svoj temelj i središte na stijeni, Petru. I jer će Isus vladati u vijeke, razumljivo je, da će Crkva trajati do svršetka svijeta, da je paklene sile neće moći nadvladati.

Što je Isus obećao, to je i učinio. Stao je propovijedati božansku nauku i sakupljati pristaše i učenike. Između njih izabrao je dvanaestoricu, koje je napose učio, i poslao ih da naučavaju, krštavaju i privode u Crkvu narode. Podijelio im je i trostruku vlast: zakonodavnu, sudsku, učiteljsku. Što oni odriješe na zemlji, On će odriješiti na nebu, a što oni vežu na zemlji, On će vezati na nebu. »Tko vas sluša, mene sluša; tko vas prezire, mene prezire; a tko prezire mene, prezire onoga koji je mene poslao« (Lk 10, 16). Između dvanaest apostola uzdigao je

jednoga, Petra, na prvenstvo časti i vlasti učinivši ga pastirom u njegovu ovčinjaku i davši mu svu onu vlast vezivanja i odrešivanja, koju je bio dao svim apostolima zajedno s njime. »Ti si Petar. Na toj stijeni sagradit ću svoju Crkvu, i paklena vrata neće je nadvladati. Tebi ću dati ključeve nebeskoga kraljevstva. Štogod svežeš na zemlji, bit će svezano i na nebesima, i štogod razdriješiš na zemlji, bit će razdriješeno i na nebesima« (Mt 16, 18-19).

Krist je — dakle — svoje sljedbenike sjedinio u jedno društvo, što ga je sam nazvao Crkvom. Jednom je, dajući bratske opomene, kazao: »Ako je tvoj brat pogriješio proti tebi, idi i pozovi ga na odgovor u četiri oka! Ako te posluša, dobio si svojega brata. Ako te ne posluša, uzmi sa sobom još jednoga ili druga dva, da se sve ustanovi izjavom dvojice ili trojice svjedoka. Ako ni njih ne posluša, kaži Crkvi! Ako li ne posluša ni Crkvu, neka ti bude kao neznabožac i carinik! (Mt 18, 15-17).

Velike se stvari kriju pod riječju Crkva. Ponajprije, ona je Božjeg podrijetla, jer ovo veliko društvo, ovaj skup svih vjernika na zemlji, nije nastao po društvenom ugovoru, kao što Rousseau tumači, da su nastale države, nego po volji i dobroti Božjoj. Ona je djelo Božje, jer govori Gospodin: »Ne izabraste vi mene, nego ja izabrah vas, i postavih vas, da vi idete i rod rodite i da vaš rod ostane« (Iv 15, 16). Bili smo svi maleni, ali nas je pozvao preko roditelja i izabrao nas i primio u Crkvu preko svetog krštenja. Pečat svetog krštenja ne može se više uništiti, mi smo za uvijek članovi Crkve ili udovi Mističnog Tijela Kristova. Potrebno je s toga neprestano rasti u milosti Božjoj, da se što prije i što bolje dođe do »sazidanja Tijela Kristova«. Kršćani — dakle — moraju imati živu svijest o pripadanju Crkvi, jer su »kupljeni skupo«. »Proslavite dakle Boga u svome tijelu!« (I Kor 6, 2). — Drugo, što se krije pod riječi Crkva, jest skrb Božja za naše spasenje. Spasitelj je naime svoju nauku, koja preporađa i spašava, povjerio Crkvi, da je čuva i nepogrešivo uči sve narode kroz sve vjekove. »Poučavajte sve narode . . . učeći ih da drže sve što sam vam zapovjedio. Evo, ja sam s vama u sve dane do svršetka svijeta (Mt 28, 20). Iz ovoga se vidi, koja je svrha Crkve, a koja naša dužnost. Crkvi je svrha čuvati nepogrešivu istinu, koju je Isus navijestio i učio, i preko te istine oplemenjivati i prosvjetljivati ljude na zemlji, da dobiju spasenje u nebu. Kršćanima je pak dužnost tu nauku pokorno i zahvalno primati i po njoj živjeti. Kako — dakle — moramo biti zahvalni Bogu, što je svoju svetu, spasonosnu nauku ostavio Crkvi, da je čuva i naučava! Ovim nas je oslobodio sumnja, straha i nesigurnosti, što je prije mučilo i najveće umove, koji nisu bili sigurni, zašto su na svijetu ni kamo će ići poslije smrti. Ako je jedan Aristotel na samrti uzdisao: »Živao sam u sumnjama, u strahu i nemiru, a kamo idem, ne znam«, kako bismo uzdisali istom mi, da nam Crkva ne pokazuje istinu, smisao i stazu života? Koliko su — dakle — sretna naša djeca s katekizmom u rukama, kad u njemu nalaze rješenje pitanja, koja su mučila Aristotela i druge poganske mislioce! Kako je sretan vjerni katolički narod, kad kod propovijedi pobožno sluša, kako mu svećenik-službenik Crkve tumači članak po članak Vjerovanja i Božjih zapovijedi! Kako je sretan bolesnik na samrtnoj postelji, kad ga svećenik ili časna sestra bolničarka tješi utjehom vjere

i nade u budući život! Koliko su sretni svi vjernici, što im Crkva neprestano pruža onu istu nauku, koju je Spasitelj naučavao, i što Gospodin i nadalje »cijelu Crkvu sadrži u sebi« (Sv. Hilarije)! Obraćenik, danski pjesnik, Jörgensen dao je zato divna priznanja katoličkoj Crkvi: »Što više živim kao katolik, to više osjećam u sebi porast života, snage i sunca«. A Apostol veli, da je Isus Krist zaručio Crkvu, »da bude sveta i neokaljana« (Ef 5, 27), a sama Crkva u liturgiji na Bogojavljenje pjeva: »Danas se je sa nebeskim zaručnikom združila majka Crkva«. Crkva je doista majka, koja rađa i preporađa svoje članove na nov duhovni život. Zato ima pravo sv. Ciprijan, kad veli: »Nema Boga za oca, koji nema Crkvu za majku«. Ova je misao poticala i potiče mnoge na herojska djela kreposti, na potpunu odanost, harnost i ljubav prema majci Crkvi.

Crkva je i dobročiniteljica. Tko je ne pozna, često misli, da ona okuplja u svoje krilo samo siromahe, isposnike i one, koji ne znaju ništa drugo osim molitve. Istina je, da Crkva upozorava, kao što je njezin Osnovatelj upozoravao: »Tražite najprije Božje kraljevstvo i njegovu pravdu« (Mt 6, 33), jer je to red. Nebo je gore, a zemlja dolje. Ono što je nebesko, duhovno, ima veću vrijednost, zato mora imati i prednost. Ali Crkva kaže, da treba jedno činiti, a drugo ne zanemariti. Lozinka joj je »moli i radi«. Ne samo moli, ne samo radi. Jedno udruženo s drugim daje potpunu i savršenu cjelinu. Iako je Crkva duhovno kraljevstvo, učinila je za čovječanstvo uopće, a za mali narod i radništvo napose, tolika djela dobrotvornosti kao nijedna druga ustanova. Tà tko je skinuo prezir s rada, tko je rad učinio poštenim, ako ne Isus Krist

i Njegova Crkva? Nisu li se i Isusu rugali, da je sin drvodjelčev? Nije li Crkva proglasila načelo, da su svi ljudi pred Bogom jednaki i da zato moraju biti jednakopravni i pred zakonom? Jednaki u dužnostima, jednaki u pravu s onima koji su viši. Ne naučava to Crkva od jučer niti od francuske revolucije, nego već gotovo dvadeset stoljeća. Davno je već Crkva proglasila pravo na život, pravo na slobodu, pravo na vlasništvo i kulturu, pravo na sva društvena dobra za sve narode, male i velike. Nakon propasti rimskoga carstva grčko-rimska civilizacija bila bi propala, da nije Crkva spasila sve vrijednosti stare kulture, osobito onda, kad su sa sjevera prodirali barbari i stali osvajati današnju Evropu. Novi su narodi prihvatili kršćanstvo, kršćanstvo je sačuvalo staru civilizaciju i na njoj dalje gradilo. Crkva je i dalje radila na kulturi svojih naroda. Učinila je veoma mnogo na polju školstva, književnosti, znanosti i umjetnosti. Stvorila je divne hramove, kojima se divi sav kulturni svijet, otvorila mnoge biblioteke, galerije, muzeje. Pape su bili promicatelji umjetnosti i znanosti, a mnogi crkovnjaci zadužiše znanost svojim iznašašćima i neumornim radom za dobro čovječanstva.

Crkva je naša duhovna majka. Bilo je doba, kad smo bili duhovno mrtvi, duhovni nam je život dala Majka Crkva. Ona nas je kao djecu krstila i tako iz naše duše izagnala duhovnu smrt, grijeh, i dala nam novi život milosti Božje. Vidjeli smo, da svi skupa sačinjavamo svetu Crkvu. To je volja Kristova, jer je htio da čovječanstvo sjedini s Božanstvom. Zato je u svojoj promisli odredio, da osnuje među ljudima društvo, što ga sam naziva svojom Crkvom. Želja je Njegova, da u to društvo pristu-

pe svi ljudi. Želi, da sve privuče k sebi, da svi budu jedno. Tako je Crkvu sa samim sabom ujedinio, da ju je na neki način pretvorio u sama sebe. Zato sv. Pavao i tvrdi, da je Crkva »njegovo tijelo, punina onoga koji sve ispunja u svemu« (Ef 1, 23). Ono što Krist u ovozemnom tijelu nije dovršio, dovršit će u tijelu svoje Crkve, u svojim vjernicima. Vjernici pak imaju svaki raznu službu u izgradnji i životu tijela Crkve. Sv. Pavao veli: »I on (Krist) je dao jedne za apostole, a druge za proroke, jedne za evanđeliste, a druge za pastire i učitelje, da se sveti usavrše za djelo službe na sazidanju Kristova tijela« (Ef 4, 11-12). U Crkvi — dakle — svatko ima svoju službu, svoju misiju. Ako ikada, a ono danas vjernici moraju uvidjeti, da je došlo vrijeme, da se okupljaju u aktivan rad za obnovu, i da je prošlo vrijeme promatranja i indiferentnosti za probleme vjerske obnove. Na to želi upozoriti i Drugi vatikanski sabor.

Dijete najviše ljubi svoju majku, jer zna, da će se ona uvijek za nj požrtvovno brinuti. Takovu skrb pokazuje prema nama i majka Crkva. Čim nam je dala duhovni život, odmah nas uči, kako ćemo Bogu služiti i kako krepost očuvati. Ako smo po nesreći okaljali krsnu nevinost, Crkva nas pere spasonosnim sakramentom svete ispovijedi. Hrani nas najuzvišenijom hranom, svetom Pričesti, jača sakramentom svete Potvrde i neprestano daje uvjete kreposnog i svetog života preko žrtve svete Mise, nagovora i pobožnosti. U samostalnim zrelim godinama upućuje na pravi pravac života, a onima, koji žele da osnuju porodicu, sazivlje Božji blagoslov preko sakramenta ženidbe, da u cijelosti mogu ispunjati teške, ali i uzvišene ženidbene dužnosti. Crkva nas ne ostavlja ni u najsudbonosnijem času života, času smrti. Sakramentom bolesničkog pomazanja ulijeva u dušu i tijelo božansku snagu, da bismo izdržali do kraja u posvetnoj milosti i da bismo mogli, očišćeni i izmireni s Bogom i ljudima, pristupi pred lice njezina Zaručnika Krista. Crkva nas ne zaboravlja ni nakon naše smrti, nego često moli Boga za nas, da nam u svemu bude milostiv i da nas nagradi nagradom vječnoga života. Tko — dakle — da ovakovu Majku ne ljubi, tko da je ne cijeni? Moramo biti pripravni prije izgubiti sve, nego se odreći svoje svete katoličke Crkve!

*

Koliku sreću i ponos treba da osjećamo, što smo članovi Kristove Crkve! Kad ne bismo imali ovako dobru Majku, nikad ne bismo postali djeca Božja, nikad ne bismo imali pravo na nebo. Zato nikakav obzir neka nas ne smeta u ispunjavanju Božjih i crkvenih zapovijedi, u čuvanju i obrani svete Crkve. U poslušnosti i vjernosti primajmo odredbe crkvenog sabora, crkvenih vlasti i budimo uvijek tijesno povezani sa crkvenom hijerarhijom, »jer oni bdiju nad vašim dušama kao oni koji će dati račun« (Heb 13, 17)! I još nešto: svi moramo nastojati, da u duše naše braće dođe kraljevstvo Kristovo. U tom radu pojedinac mora raditi zajedno sa Crkvom, a ako čovjek tvrdokorno neće da je sluša, ne može ni pripadati Kristovu kraljevstvu. Neprestano zahvaljujmo Gospodinu Isusu Kristu, što nas je pozvao i sačuvao u svojoj Crkvi, po kojoj nam dolazi spasenje!

CIJENIMO OBITELJ!

Ustanova, koja je uz Crkvu najvažnija i koja čovječanstvu čini najviše uslugâ, svakako je obitelj. Njezina je moć divna, stvaralačka. Moćnija je od ekonomije, trgovine i industrije, od svake znanosti i umjetnosti, od svih parlamenata i vladâ; s obzirom na učvršćenje domovine i društva, moćnija je i od najuvježbanijeg redarstva, pa i od najveće i najmodernije vojne sile. Zato dobrobit domovine i čovječanstva nalaže, da se češće osvrnemo na problem obitelji, jer su njezini temelji često potkopavani »iznutra i izvana« — ponekad iz neznanja, iako je to stvar života i smrti mnogih narodâ. Ono može biti ozbiljno pitanje života i našega naroda.

Već je Stvoritelj, osnovatelj obitelji, postavio obitelj na visoko podnožje, hoteći da se po njoj stvara i širi ljudski rod. Razgledajmo za to veličinu i ljepotu obitelji, da nam iz toga bude jasnija naša dužnost prema obitelji, da je uzmognemo više ljubiti i cijeniti.

*

Veličina i dostojanstvo bilo koje ustanove vidi se i iz njezina podrijetla, naravi i svrhe. Obitelj je po tome naročito velika, jer je nije osnovao nikakav ljudski genij, nego sam Gospodin Bog. Obitelj nije niti je smjela biti ljudsko djelo, jer ima visoku zadaću, da uzdrži, kao te-

melj, čitavo čovječanstvo, zato nije mogla biti ostavljena na volju ljudi. Bog je dao čovjeku moć, da vlada prirodom, i čovjek vlada industrijom, daje smjernice znanosti, ima instinktivnu moć u umjetnosti, pronašao je mnoge izume, ali mu nije bilo dano, da izumi obitelj, jer bi to značilo, da bi čovjek iznašao sam sebe, da bi svoj izum mogao mijenjati i raspolagati njime po volji. Da je čovjek pronašao obitelj, bila bi do sada bezbroj puta mijenjala i oblik i svrhu, radi koje postoji. Bog joj je stoga dao svoje božansko podrijetlo, oblik, i povjerio joj vlast. Sve joj je to dao, da ostane nepromijenjeno do svršetka svijeta. Sam Duh Sveti opisuje njezino podrijetlo, njezin postanak: »Tako Bog stvori čovjeka na sliku svoju. Stvori ga na sliku Božju. Stvori ih kao muža i ženu. I Bog ih blagoslovi. Tad im Bog zapovjedi: »Rađajte se i množite se! Napučite zemlju i sebi je podvrgnite! Vladajte nad ribama morskim, nad pticama nebeskim i nad svakim živim bićem što se miče na zemlji!« (1 Mojs 1, 28).

Evo kolijevke obitelji. Podrijetlo i početak božanski. I pošto čovjek ne može sam sebi biti zakonodavac, a obitelji je potreban red i zakon, Svevišnji joj postavlja zakon i određuje glavnu svrhu: »Rađajte se i množite se! Napučite zemlju . . .«. Vaše sjedinjenje neka se protegne kroz sve vjekove i kroz sve prostore zemaljske! A da bi ovo njihovo sjedinjenje moglo imati veću čast i dostojanstvo, Bog ih blagoslovi očitujući s blagoslovom svetost obiteljske zajednice. Tako je Bog obavio prvo vjenčanje, blagoslovio prvu ženidbu. On sam, da iskaže vanrednu čast i upozori na dostojanstvo ove svoje važne ustanove, a i zato, da za sve vjekove pouči i utvrdi, da je ženidba sakramenat samo ondje, gdje On daje svoj blagoslov.

Svako stvorenje možemo promatrati s obzirom na njegov vanjski odnos prema drugima i s obzirom na vlastito, unutarnje svojstvo. Tako i obitelj. Ako je promatramo s obzirom na vanjski položaj u poređenju s drugima, vidimo da se obitelj odvaja osobito po svojim četvorostrukim osobinama, koje u cijelosti osim Crkve ne posjeduje nijedna druga ustanova. To je: starina, općenitost, vječnost i važnost u svako doba.

Ima li što starije na svijetu od obitelji? Prolistajte povijest čovječanstva i naići ćete na razna doba, kao kameno, gvozdeno, doba kad su počeli nicati gradovi, države . . ., ali ako tražite kad je postala obitelj, treba da idete do kolijevke ljudskoga roda, jer upravo tom kolijevkom započinje i obitelj. Ova prva osobina daje obitelji aureolu časti kao najstarijoj ustanovi. — Druga joj je osobina općenitost. Što je ljudsko ne može biti općenito, jer i priroda i prilike nameću razne poteškoće. Za to ljudske ustanove nisu duga vijeka, omeđene su i prostorom, a običaji, rase, jezici, klima i mnoštvo drugih uzroka ne daju da se jedna takova ustanova raširi posvuda. A ipak obitelj je posvuda, po svim kontinentima, uz obale sviju mora i rijeka, uz podanke sviju brda od Anda do Himalaje, ona je kod svih naroda, kod svih kultura, kod prosvijećenih i neprosvijećenih — s tom razlikom da je kod jednih u neiskrivljenu, a kod nekih u iskrivljenu obliku, ali ipak obitelj je tu, njezina neprekidna veza: otac — majka — djeca svuda se nalazi. Tako je Bog dao obitelji ovo svojstvo i s njim isto toliku čast kao i svojoj Crkvi, koja je općenita, svudašnja. — Uz ova dva svojstva stavio je Bog u diadem obitelji i ovaj biser: vječnu trajnost. Nijedno ljudsko djelo ne može se dičiti ovim svojstvom.

Vrijeme svemu dođe na kraj. »Vrijeme gradi po kotaru kule, vrijeme gradi, vrijeme razgrađuje«. To je velika realnost života. Povijest pokazuje, da »stalna na tom svijetu samo mijenja jest«. Koliko je samo naroda živjelo na području naše zemlje počam od Ilira, Tračana, Kelta, zatim Grka i Rimljana do nas, koliko je njih po našim selima obrađivalo zemlju, krčilo šume, a gdje su danas? Koja je ustanova jedina ostala? Ostala je obitelj! I prije nas bilo je u našim zemljama otaca, majki i djece. I sve će se prije ili kasnije izmijeniti i nas će nestati, ali ono što će i nadalje biti jest obitelj. — Zadnje odlično svojstvo obitelji jest njezina vječnost i važnost. Ni ljudima ni drugim ustanovama nije dano da budu uvijek svježi, uvijek važni. »Ostario, igru ostavio« vrijedi za sve i svakoga. Jedino je obitelj usprkos stoljetnoj starini uvijek mlada, uvijek svježa, uvijek važna, uvijek suvremena. Obitelj — dakle — u usporedbi s drugim ustanovama odskače, svijetli i svojim sjajem zasjenjuje sve. To također pokazuje, da je svetište obitelji sagrađeno na božanskim temeljima. Bog je tako odredio, i ovu istinu potvrđuje povijest u svim stoljećima.

Promotrimo obitelj u sebi, u njezinoj naravi. I tu se ističu četiri svojstva, koja treba da u svakomu pobude zanimanje, ljubav i štovanje. Ta svojstva, koja su obitelji nerazdvojivo prirođena, jesu: ljepota, savršenost, svetost i sreća.

Među raznim definicijama obitelji vrlo je česta ona koja nazivlje obitelj »jedinstvo u množini«. Ova se oznaka mnogima naročito sviđa, jer tim jednostavnim riječima označuju ujedno i njezinu ljepotu, jer se i ljepota označuje kao »jedinstvo u raznolikosti«. Ako se divimo

stoljetnom hrastu ili platanu zbog čvrstih žila i mnogobrojnih grana i ogranaka, jer čine divnu harmoniju i jedinstvo, ako uživamo gledajući, kako iz jednog panja proizlaze tolike mladice, koje nam prekrivaju predvorje, daju sjenu i divan plod, to većma se moramo diviti i uživati u obitelji, iz koje toliki potomci proizlaze kao grane i ogranci iz panja, a svi potomci čine jedan rod, jedno pleme, jer potječu iz jednoga braka. Nije li ovo ljepota u sebi? Nije li ljepota upravo za to, jer proizlazi iz »množine jedinstvo«, jer su dva tijela postala jedno tijelo? Jedinstvo nosi sobom nerazrešivost. Ono što je jedno, ne da se razdijeliti. — Obitelj je ne samo lijepa, nego i savršena ustanova. Ta se savršenost nalazi u njezinoj jednostavnosti. U jednostavnosti je ljepota i savršenost. Što je nešto jednostavnije, to je bliže savršenosti. Obitelj je najsavršeniji tip jednog ljudskog društva ili zajednice, a s druge strane i najljepši odraz božanske zajednice. Takova je njezina hijerarhija, sav njezin razvoj. Ono što je filozof kazao, da u svakoj ljudskoj zajednici postoje tri stvari: čovjek koji predstavlja vlast, čovjek koji vrši vlast, i čovjek koji joj je podložan, dolazi u obitelji do najboljeg, najsavršenijeg izražaja. Tu je otac koji predstavlja vlast, tu je majka koja izvršuje vlast, i dijete koje se toj vlasti pokorava. No ono čime se obitelj odvaja od drugih ustanova, jest, što ova tri elementa povezuje ljubav, koja se rijetko nalazi u drugim zajednicama. Otac vlada i zapovijeda, ali je njegova vlast oblikovana ljubavlju; majka bdije i izvršava vlast, ali iz ljubavi; dijete sluša, ali ne pod onim krutim »moraš«, nego opet iz ljubavi. I svatko će, ako želi biti iskren, prizntai, da je svaka zajednica od najmanje do najveće tim savršenija, što se više pribli-

žava domaćoj zajednici; ova je opet tim savršenija, što se većma približava idealu svake obitelji, svetoj nazaretskoj Obitelji. — Među svim ljudskim ustanovama ne možemo zamisliti svetiju od obitelji. Obitelj sliči crkvi. Tu je otac kao svećenik, jer žrtvuje sebe, svoj trud i znoj za dobro žene i djece; majka kao čuvarica domaćeg ognjišta prikazuje ocu — mužu ljubav i vjernost uz žrtvu slobode, roditeljskog doma i prezimena. Tu istu ljubav prikazuje i prema djeci, dok djeca iskazuju ocu i majci kult poštovanja, ljubavi i poslušnosti. Obitelj je sveta i zato, jer dolazi od Boga, koji je htio, da se po njoj stvara i širi ljudski rad. Svi su je narodi smatrali svetištem, ali je vremenom njezina svetost počela da opada, i kad je Krist došao na zemlju, da izvrši djelo otkupljenja, On sve do tridesete godine živi skromno u nazaretskoj kućici, da obnovi obitelj, da brak podigne na svete, sakramentalne temelje. Prvu je brigu posvetio obitelji, jer je ona životni korijen čovječanstva, osnovna stanica Crkve i države. Zato i život svete obitelji treba da bude simbol i ideal svih kršćanskih obitelji. — Obitelj pruža ljudima sreću. Posve razumljivo, kad znamo, da su svi članovi obitelji povezani požrtvovnom ljubavlju, koja smjera na posvećenje i međusobno usavršavanje. To dovodi do sreće i obiteljskog blagoslova, jer je muž »slika i slava Božja, a žena je slava muževlja« (I Kor 11, 7), djeca pak kruna njihova, da tako sreća bude potpuna. Tà ima li veće sreće, nego kad se muž i žena poštuju i lijepo vole, kad se zabavljaju svojom djecom učeći ih i odgovarajući im na njihova pitanja, kad djeca gledaju, kako se roditelji poštuju i cijene, a roditelji, kako im djeca napreduju u dobru i kako im iskazuju ljubav i poštovanje? Da, obiteljske radosti nisu

plod nikakvog ljudskog izuma, one su spontane, prave i istinske radosti, sreća i raj na zemlji. Kako naprotiv teško griješe roditelji koji smatraju djecu dosadnim teretom braka i nastoje, da ih se čuvaju. Mjesto da se služe bračnim pravom na način kako Bog zapovijeda, zanemaruju porod a traže samo užitak. Takovi pobijaju ćudorednost i vrše nečistoću. Mnogi pak radi veće osobne slobode, ili jer je dijete »nepoželjno« raznim načinima ubijaju dijete u majčinskoj utrobi. To je u stvari ubijstvo nevinog čovjeka, koje vapi u nebo za osvetom. Ono je uvijek odurno i griješno pred Bogom i pred narodom. Zato se vara svatko tko misli, da će iz gaženja obiteljskih prava nastati sreća u ljudskom društvu. Kršćanstvo neumorno čuva jedinstvo i svetost obitelji, jer po Božjem ostvarenju upravo u obitelji ljudi nalaze sreću i zaštitu. Ne zaboravimo, da je prvi blagoslovení plod spasenja sveta Obitelj, kao što je i prvi blagoslov Stvoriteljev bio upravljen obitelji. Zato i obnova čovječanstva treba da nikne iz obitelji, da svi postanu dionici sreće, ljubavi i mira, kojim je odsijevala sveta nazaretska Obitelj, uzor i blagoslov našim obiteljima.

*

Proučavajući povijest obitelji u svim narodima, nalazimo, da je još u najstarije vrijeme brak i obiteljski život bio mnogo bolji negoli kasnije. Kako su se ljudi više kvarili, tako je opadala i sreća obiteljskoga života. Isus Krist došao je, da usavrši Stari Zavjet, a kao Božji zakonodavac da obnovi uz ostalo i obitelj i da ženidbi vrati jedinstvo, nerazrešivost i svetost. Povraća — dakle —

Spasitelj obitelj u njezinu prvotnu čistoću i ujedno zacrtava ogradu preljubâ, rastavâ i bilo kojih nećudorednosti, koje truju obitelj i podgrizaju društvo. Zato je obiteljska zajednica u Novom Zavjetu velika tajna, jer je odraz najsavršenije duhovne zajednice između Krista i Crkve. Tko — dakle — da ovu posvećenu ustanovu ne cijeni i ne ljubi? Tko da ne podržava njezine temelje, njezin život? Otac neka bude ljubezni hranitelj i mudri upravitelj obitelji, a majka brižna čuvarica obiteljskog gnijezda! Djeca neka ne zaboravljaju svojih roditelja i svoga doma, imajući uvijek na umu da se ljubav ljubavlju uzvraća! Zato će dragovoljno pomoći i roditelje i obitelj u bilo kakvoj potrebi, čuvati i braniti njezinu čast i svetost. Svi ćemo pak marljivo moliti Gospodina, da očuva naše obitelji od bilo kakvih poroka, kojima su često izložene, da udijeli našim obiteljima trajni mir, napredak i svetost, da tako uzmognu u potpunosti odgovoriti onoj uzvišenoj svrsi, koju im je namijenio sam Stvoritelj i Posvetitelj.

NAŠE RODOLJUBLJE

Ime, koje bi nam moralo biti najmilije i najdraže iza imena Božjega, sigurno bi moralo biti ime Domovine. I doista, kada čujemo da netko spominje lijepu našu Domovinu, mi ćutimo slatki domovinski zanos i u našim grudima kao da osjećamo plamen ljubavi za ovu našu grudu, na kojoj nas je ogrijala prva zraka sunčeva. Zato i naše srce dariva najslađu, najplemenitiju i najvelikodušniju ljubav — iza ljubavi prema Bogu — upravo Domovini, jer je ona za nas zemlja, u kojoj živimo i koja nas hrani, gdje su se rodili i odgojili naši roditelji, gdje su pohranjeni naši djedovi. Stoga je i štujemo kao vlastiti život, kao kuću oca i majke, braće i sestara. Ona je naša povijest, spomenik naše slave, naših stradanja, tuđinskog jarma, borbe za slobodu... Ne možemo, a da toj zemlji ne želimo sreću i veličinu.

*

Nakon što smo vidjeli (uočili) naše dužnosti prema Bogu, Crkvi, obitelji, i raščlanili onu najveću društvenu dužnost ljubavi, ističemo, da se u ljubav prema bližnjemu uključuje na vrlo časnom mjestu upravo narod i Domovina. Oni su, iza obitelji, prvi i najveći. Prema tome ona djelotvorna ljubav, kojom moramo ljubiti bližnjega —

čineći mu sve što bismo željeli da i on nama čini, a ne čineći ono što ne bismo željeli da on nama učini —, odnosi se na prvom mjestu i u najvećem stupnju na narod i Domovinu.

I pravo je da je tako. Ako naime moramo ljubiti i neprijatelje ili nepoznate i daleke, zato jer smo udovi mistčnoga Tijela Kristova, koliko više moramo ljubiti one bliže udove ovoga Tijela, svoj narod, jer smo stvarni udovi njegovi, njegova čest?

Ljubav, koja se iskazuje svome narodu i Domovini, naziva se rodoljublje, patriotizam. Pogledajmo, kakvo bi moralo biti rodoljublje i koje su naše kršćanske dužnosti prema narodu i Domovini.

Za kršćanina se istinsko rodoljublje sastoji u ostvarenju ljubavi i zajedničkog čuvstva, koje spaja čitav narod. Stoga je upravo vjera kao promicatelj ljubavi najjače poticalo na ljubav prema Domovini. Ovo je rodoljublje oplemenjeno vjerom, a mogli bismo mu dati ovu definitiju: Primjena velike zapovijedi ljubavi na narod i domovinu. Ono ima i ove oznake: a) da je tvrdo, stalno, odlučno i neslomljivo, jer ne ovisi o povremenom raspoloženju, nego proizlazi iz zakona Božjega. b) Ovo je rodoljublje stvarno, jer se ne osniva na praznim riječima nego na činjenicama, na iskušenju. c) Ovo je rodoljublje rada na četirma područjima: moralnom, kulturnom, zdravstvenom i ekonomskom podizanju naroda. Treba da služi narodu nesebično, požrtvovno, odano u svakoj potrebi, ne ističući sebe niti svoj rad. d) Ovo je rodoljublje moralno, jer ne postoji zbog vlastitog probitka nego zbog koristi i dobra naroda; ne podstrekava ga podmitljivost nego pregalaštvo i ljubav. e) Ovo je rodoljublje socijalno, jer čuvajući narod od poroka i izgreda čuva mu zdravlje, bez čega nema naroda. f) Ovo je rodoljublje blisko narodu, jer njegovi zagovaratelji dijele s narodom i radost i žalost, dobro i zlo. g) Ovo je rodoljublje razborito, jer ne pretjerava u isticanju narodne ideje, nego joj daje časno mjesto u ljestvi velikih vrednota. h) Ono je čovječansko, jer ne mrzi druge narode, priznaje veličinu i pravo svakoga naroda. i) Ono je narodno, jer čuva svoj narod od nestalnih pothvata i pustolovina; ideal mu je mir, a načelo ljubav. Ne laska svome narodu, nego mu ispravlja pogreške i mane. j) Ovo je rodoljublje kršćansko, jer vjeruje u Boga, časti Boga, Bog mu je iznad naroda, vrhovni gospodar i upravljač. Zato upućuje narod, da bude krepostan, pošten, da se Boga boji, a pojedince, da se mole Bogu za narod, narodne vođe i upravljače. — Ovo je — da zaključimo — rodoljublje Nikolice Bunića i Marojice Kaboge, Ranjine i Zlatarića i drugih Dubrovčana na daleko poznatih po poštenju i rodoljublju, po podređivanju svih privatnih stvari brizi za dobro i spas naroda i Domovine. Ovo je rodoljublje Strossmayera, Mažuranića, Račkoga, Kreka, Mahnića i ostalih naših velikana, koji su riječju i djelom do smrti prednjačili, kako se za domovinu podnose i najteže žrtve, kako se njoj poklanja srce i pamet, vrijeme i dobitak i sve što nam je najdraže, da nam Domovina bude sretna i slobodna.

Želimo li i mi ljubiti narod i Domovinu ovim pravim, uzvišenim rodoljubnim čuvstvom, onda treba da mi sami budemo takvi građani, kojima će se moći podičiti i koji će joj uvijek biti od koristi. Jer što je narod, Domovina, ako ne mi svi skupa — skup pojedinaca? Ako smo

mi nevaljali, koja korist od nas narodu i Domovini? Ako smo mi pojedinci truli, kako može biti narodni organizam zdrav? Treba — dakle — od sebe početi, sebe učiniti zdravim i dobrim udovima narodnoga tijela, najboljim, najčestitijim građanima.

Kad imamo zdrav i pošten narod, dužnost nam je, da ga moralno i bez poroka uzdržimo, jer su poroci narodu što i crv hrastu; izgrizaju ga, dok ga rastruju i sam se sruši. »Pravednost podiže narod, a opačina je sramota narodima« (Prič 14, 34) — opominje neprevaljiva Istina, Duh Sveti. To potvrđuje i povijest upravo najvećih naroda u vrijeme, kad su poroci njima prevladali. Babilonska država za Nabukodonosora bijaše velika vlast. Ali kad je za Baltazara postao Babilon stjecište razvratnosti, Jeremija je prorekao propast grada i kraljevstva zbog bezakonja njihova. — Za Ninivu, glavni grad asirskog kraljevstva, prorokova Tobija, da će je zloće dovesti do svršetka. — U Egiptu je dugo vladalo načelo pravednosti. Ističem samo to, da je vrhovna uprava prisizala kraju, da ga neće slušati, ako im išta nepravedna zapovijedi. Kad su pak Grci uveli u nj nećudorednost, Egipat nije mogao odoliti Kambizu, koji ga osvoji i nađe samo ruševine nekadašnje moralne veličine. — Feničani su bili bogata trgovačka vlast. Kad se uzoholiše, Ezekijel prorokova, da će na tirskog kneza napasti najljući neprijatelj, jer se iskvarilo njegovo srce. — Medijanci su propali, iako su imali jaku državu, kad su pretjerali u raskalašenosti na dvoru i po velikaškim palačama. — Grci su odolijevali perzijskoj vojsci, dok su bili nepodmitljivi. Kad se našlo onih, koji su se dali potkupiti, podlegoše perzijskom novcu. — Za Rimljane znamo, da ni jedan narod nije toliko cijenio

umjerenost, štedljivost i radišnost, da su uvelike cijenili dobro svoje države i bili pripravni za nju žrtvovati sve, pa i vlastiti život. Ali kad je crv nećudoređa potkopao ovaj inače čvrsti hrast, već u građanskim ratovima vidimo, kako je uvelika jenjala ljubav prema Domovini i poštivanju zakona, i da je njihova poznata nesebičnost padala, kako je padala i ćudorednost. Ovakovih i sličnih primjera nalazimo u svim razdobljima svjetske i crkvene povijesti. Sve to opominje, da je zahtjev dobro shvaćenog rodoljublja očuvati narod bez proroka i njih stalno pobijati. Zahvalnost prema narodu i Domovini također traži, da sve svoje sile, svoj probitak podredimo uvijek dobru naroda i Domovine, prema načelu starih Dubrovčana: Obliti privatorum, publica curate — Ličnu korist žrtvujte javnome dobru.

Sveti Toma Akvinski naučava, »da je čovjek dužan u najvećoj mjeri zahvalnost i odanost roditeljima i Domovini. Vjera nalaže štovanje Boga, a potom treba iskazati ljubav roditeljima i Domovini«. Iz toga je jasno, da smo dužni Domovinu ljubiti, za nju se žrtvovati, za nju trpjeti. Ova se dužnost proteže i na pokoravanje onima ,koji domovinom upravljaju, jer je njihova vlast od Boga. Sv. Pavao opominje Rimljane: »Svaka duša neka se pokorava višim vlastima, jer nema vlasti da nije od Boga; koje postoje, od Boga su postavljene. Tko se dakle protivi vlasti, protivi se Božjoj naredbi »(Rim 13, 1-2). Na to je još prije upozorio sam Gospodin Isus Krist. Kad mu je Pilat predbacio Njegovu šutnju, Isus odgovara: »Ne bi imao nikakve vlasti nada mnom, kad ti ne bi bilo dano odozgo« (Iv 19, 10-11). Dakle, i Pilatova vlast, kao i svakoga koji vlada, dolazi od Boga. Zato je ova vlast uvijek

sveta i časna, pa i onda, kad se na vladalačkim mjestima nalaze nedostojne osobe. Ipak se isključuju, kad su njihove naredbe očito zle. Ovo je nauka Isusa Krista, koji je rekao i ovo: »Književnici i farizeji sjede na Mojsijevoj učiteljskoj stolici. Činite i držite sve što vam kažu, ali se ne ravnajte po njihovim djelima!« (Mt 23, 2-3). Isus je u svemu dao primjer dobra podanika, dobra rodoljuba, iako kao Sin Božji nije bio na to obavezan. To su eto i naše kršćanske dužnosti prema narodu, Domovini i onima koji domovinom upravljaju. Zato je Crkva uvijek odgajala vjernike u pravoj domovinskoj ljubavi; ona zna da su čuvstva što ljude međusobno vežu i dovode do kreposti dobra i plemenita.

*

Budimo zahvalni Domovini za dobročinstva, što ih od nje primamo! Ljubimo čast naroda i svoje Domovine! Ljubimo njezinu povijest, jer iz nje crpemo hranu i oduševljenje za bolje upoznavanje svoga naroda! Kao pravi rodoljubi dajmo uvijek » caru carevo i Bogu Božje« (Mt 22, 21), molimo za dobro, sreću i slobodu Domovine, i da je Bog ravna i naprijed vodi k veličini, k sreći. Onda će naše kršćansko rodoljublje postati djelom i zasjati punim sjajem, kad svatko bude djelovao u duhu rodoljubne misli, riječi i djela:

Djeluj svaki u svom krugu:
Krstom, perom, plugom, veslom,
Pod zastavom svaki svojom,
al' narodnim svi pod geslom.
(Preradović)

O BRAČNIM DUŽNOSTIMA

Među tolikim pitanjima, koja posižu u biće čovjeka, ima više njih, koja se odnose na brak i bračni život, na ovaj divan vez, bračnu sreću i bračne dužnosti. Promatrate li npr. bogataša, ima što mu srce zaželi, svijet mu laska i smatra ga sretnikom; ako pak pogledate duboko u njegovo čuvstvovanje, opazit ćete vjerojatno, kako je zlovoljan, kako se često srdi, kako ne proživljava sreću. Usporedite li njegov život sa životom jednog zanatlije, radnika ili skromnog trgovca, opazit ćete, da ovaj živi teško, mora plaćati stanarinu za stan i dućan, radom svojih ruku uzdržava ženu i djecu, možda staricu majku i iznemogla oca, pa ipak je dobre i vesele volje. Što je, što ga veseli i čini zadovoljnim? Ovo je jedno od tolikih važnih pitanja, koja se nameću iz proučavanja svagdanjeg, pa i iz bračnog života.

*

Kad je Bog stvorio prvog čovjeka, dao mu je da uživa svu prirodu, da bude kralj i gospodar svega stvorenoga. Još više, postavio ga je u raj zemaljski, gdje je bez napora imao na pretek sve što je htio. Ali premudri Bog, poznavalac srca i duševnog života čovječjeg, znao je da sve to ne može čovjeka zadovoljiti, i zato reče Bog: »Nije dobro čovjeku, da je sam. Načinit ću mu pomoćnicu, koja mu pristaje« (I Moj 2, 18). To je Bog

i učinio. Stvorivši čovjeka na sliku svoju, »stvori ih kao muža i ženu« I Bog ih blagoslovi. Tada im Bog zapovjedi: »Rađajte se i množite se!« (1 Moj , 1, 27-28). Tako je Bog osnovao i posvetio brak i »zato ostavlja muž oca i mater i prijanja uz ženu svoju, i budu jedno tijelo« (1 Mojs 2, 24). Jedno u skladu i harmoniji, da žive kao jedno tijelo. Takova harmonija čini bit ljepote, ona je kadra da nam pribavi užitak i zadovoljstvo, što ih ne nalazimo u materijalnim dobrima, makar se ova nazivala i najzvučnijim imenima.

Ono što smo uočili kod prvog čovjeka, vrijedi za svakoga i uvijek. Brak je i danas potreban, kao i onda kad ga je Gospodin Bog osnovao. Njegova je ljepota i harmonija u jedinstvenosti, u ostvarenju da budu »jedno tijelo« koje nosi sobom nerazrešivost, jer ono što je jedno, ne da se razriješiti. Bez toga brak nije sreća, nego propast i nesreća. Uščuvati dakle harmoniju ove jedinstvenosti, to je zadaća bračnih drugova.

Kuću i imanje redovito dobivamo od roditelja, a razboritu ženu od Gospodina. To uči Duh Sveti. Ali ovaj veliki dar — dobra žena —, koji vrijedi više od zlata i dragog kamenja, treba od Boga izmoliti i zaslužiti. Prosi se molitvom, zaslužuje se dobrim djelima. Mladići treba da mole Boga, da ih prosvijetli i naputi na dobru i blagu, pobožnu, kreposnu, čednu djevojku, dok će dobrim djelima zaslužiti, da ih Bog uputi na kreposnu i vrijednu buduću drugaricu svoga života. Bog će takvom mladiću dati dobru ženu poradi njegovih dobrih djela. Ona će biti njegova slava i brižljiva čuvarica harmonične jedinstvenosti, kojom će se vezati po Gospodinu. On pak njezina glava, zaštita je i upravitelj, »jer muž nije stvoren radi žene, nego žena radi muža« (1 Kor 11, 9). To će upravljanje biti ne na štetu nego na dobro žene, jer mužu je Bog povjerio ovu vlast i obdario ga sposobnostima, da bude glava ženi. Djevojka će također tražiti od Boga pomoć, da dobro upozna onoga, koji joj je ponudio svoju ljubav, da joj kao muž nikada ne omrzne, da mu bude dobra i da ga uvijek štuje i zasluži njegovo štovanje. Tako će muž i žena postupati kao Krist sa Crkvom, za koju je On podnio muku i žrtvovao život. Tako će muž biti »slika i slava Božja, a žena slava muževljeva ... Jer kako je žena od muža, tako je i muž po ženi; a sve je od Boga« (1 Kor 11, 7, 12). Zbog ove međusobne jednakosti i dostojanstva žena ima pravo na to, da joj muž uzvraća ljubav, da je poštuje i časti. Zato sv. Petar divno nuka muževe: »Muževi, živite u razboritosti zajedno sa ženskom čeljadi kao sa slabijim spolom, iskazujući im štovanje kao onima koje su također subaštinice milosti života, da se ne zapriječe vaše molitve« (1 Pet 3, 7). Pio XI također piše: »Kao što muž ima prvenstvo upravljanja, tako žena može i mora prisvajati sebi kao svoju vlastitost prvenstvo ljubavi« (Encikl. o kršć. braku). Po ovim uzajamnim dužnostima ostvaruje se ona divna harmonija, koja muža i ženu po moći sakramenata ženidbe spaja u jedno samo tijelo. I kao što je Krist nerazdruživo vezan sa svojom Crkvom, tako je i ova ženidbena veza nerazrešiva, jedinstvena, uzvišena i sveta.

Svetost kršćanskog braka traži od muža i od žene, da pod svaku cijenu uščuvaju međusobnu ljubav, bračnu vjernost, poštovanje i smisao za žrtvu. To su četiri po-

luge sretnog bračnog života — njihove doživotne dužnosti.

Perzijski kralj Kir pobijedio je u boju armenskog kralja Tigrana, zarobio njega i ženu i mnoštvo odličnika. Jednom ga upita Kir: »Što bi dao, da ti pustim ženu na slobodu? Tigran odgovori: »Da je Armenija još moja, dao bih ti cijelo kraljevstvo; jer sam je izgubio, nemam ništa svoga osim života. Dajem ti za slobodu moje žene krv svoju, život svoj. Ovaj krasan odgovor ganuo je Kira i on objema pokloni slobodu i povrati kraljevstvo. Kasnije je Tigranin upitao ženu za stas i ljepotu kralja Kira, a ona je odgovorila: »Ne znam, ljubazni Tigrane, ni kakav je stas ni kakova je ljepota kralja Kira; ja sam samo onoga gledala, koji je bio kadar za moju slobodu položiti krv i svoj život«. — Divno, idealno! Ovakovu ljubav traži brak, takovu zapovijeda Crkva, na takovu nuka Apostol kad uči: »Muževi, ljubite svoje žene, kao što je Krist ljubio Crkvu i sebe samoga predao za nju ... Tako su dužni muževi ljubiti svoje žene, kao sama svoja tijela. Tko ljubi svoju ženu, sebe samoga ljubi« (Ef 5, 25, 28). Ljubav je dakle prva temeljna dužnost ženidbenih drugova. Na ovoj čistoj i vrhunaravnoj ljubavi temelji se sreća bračnoga života. — Među najstrože ženidbene dužnosti bez dvojbe spada i vjernost. Sv. Pavao spominje tu dužnost i kaže: »Žena nije gospodar svojega tijela, nego muž; tako i muž nije gospodar svojega tijela, nego žena (I Kor 7, 4). Sv. Augustin, koji je dobro poznavao nestalnost i slabost ljudsku, također naučava: »Sačuvajte ženidbenu vjernost vašim ženama. Dajte vi njima ono što od njih tražite. Ti, kao muž, zahtijevaš od svoje žene čistoću; prednjači ti pred njom svojim dobrim primjerom ... Vi, koji ste još mladi, sačuvajte se čisti radi vaših budućih žena. Onako kako vi želite da one dođu k vama u istom stanju, i one imaju pravo da vas takve nađu« (Gov. 192). Ženidbeni su drugovi dakle dužni ovu vjernost strogo čuvati, ona treba da im bude najčasniji nakit pred Bogom i pred ljudima. — Tko u braku uzdrži vjernost, taj će znati gajiti i poštovanje prema svom ženidbenom drugu. Bez poštovanja nemoguće je ostati dulje u ljubavi, ona malo pomalo jenjava, dok se ne pretvori u prezir. Stoga se ženidbeni drugovi moraju čuvati svega onoga, što bi ih moglo ožalostiti, povrijediti ljubav, povjerenje i međusobno poštovanje. Neka se zato jedan i drugi ženidbeni drug često sjete obećane ljubavi i poštovanja, neka misle na nepromjenjivu odluku danu na podnožju oltara: »Hoću ljubiti i štovati za uvijek srce kojemu sam dao da gospoduje nad mojim srcem« (S. Pellico). — Ženidbom su bračni drugovi preuzeli na se i sve uzvišene, ali često puta i teške ženidbene dužnosti i poteškoće. Za njih trpljenje, žrtve i stradanja ne smiju biti znakovi nesreće i kazne, nego život pun ploda, savjesno ispunjavanje volje Božje i one uzvišene obaveze, koju su preuzeli u času sklapanja ženidbe. Međusobnim pomaganjem i razumijevanjem zaslađivat će život jedno drugomu, dok će dragovoljnim primanjem žrtve većma omiliti Bogu i ženidbenom drugu. Takovi će na sve poteškoće odgovarati: Gospodine, budi volja Tvoja, a Gospodin će blagosloviti njihov rad i žrtvu, njihova plemenita nastojanja za međusobno dobro i posvećenje; život će im se više približavati onim sretnicima iz kućice nazaretske, do postignuća prave bračne sreće, koja od Gospodina izvire.

Uz ove temelje, na kojima počiva bračna sreća, ženidbeni život treba da osobitu pažnju posvete glavnoj svrsi ženidbe, rađanju i odgoju djece. U tu svrhu kršćanski zaručnici, primajući sakramenat ženidbe, primaju od Gospodina i potrebite milosti, osobito onu, po kojoj dobivaju roditeljsku vlast i milost. Treba čuvati tu milost, da se djeca dobro i kreposno odgoje, onako kako kaže naš pobožni svijet: »u strahu Božjem i stidu ljudskom«. Iako su to teške dužnosti, kršćanski će ih roditelji s veseljem vršiti na svoju radost i diku, Bogu na čast, a Domovini na korist. Prožeti ovim svetim duhom, bračni drugovi ostvaruju tako kršćanski ideal ženidbe, koji nazrijevamo u Apostolovim riječima: »Hoću dakle, da se mlađe udaju, rađaju djecu, da budu domaćice« (I Tim 5, 14). Tako se eto ženidba vrši u prvom redu radi rađanja. Takvom je ženidbu smatrao i pobožni Tobija, koji je svima, koji stupaju u ženidbu, i za sva vremena ostavio krasan primjer u svojoj molitvi: »Ti znaš, Gospode da ja svoje sestre (tako se izražava Pismo) ne uzeh za ženu od razblude, nego od ljubavi ka potomcima, koji će u sve vijeke blagosivati tvoje ime« (Tob 8, 9).

Budu li bračni drugovi budno pazili na sve svoje velike i svete dužnosti, brak će im doista biti sretan i blagoslovien. Njihova doživotna ljubav i nerazdruživost bračne veze bit će zalijevana blagom rosom Božje milosti po njihovom porodu i sreći, koju će osjetiti još ovdje na zemlji, ali osobito i trajno u vječnosti!

Želimo li svetoj Crkvi i svome narodu velikih, čestitih, kreposnih i svetih članova, izgradimo obitelji, u kojima će se vršiti svete obiteljske i bračne dužnosti, i imat ćemo naraštaj u duhu najljepše stranice naše Crkvene i narodne povijesti. Sav naš apostolat neka se razvija u radu za vječnu sreću čovjeka, ali ujedno i za njegovu pravu zemaljsku sreću! To će biti naš najljepši obol vjerskom i društvenom napretku naroda.

O DUŽNOSTIMA RODITELJA PREMA DJECI I DJECE PREMA RODITELJIMA

Kad je dična Kornelija uzgojila rimskom narodu branitelje narodnih prava, slavne sinove Tiberija i Kaja Graha, mogla je onoj taštoj gospođi, koja joj je prigodom posjete pokazala bisere i drago kamenje kojima se je okitila, s pravom pokazati na svoja dva sina i reći: Evo, gospođo, mojih bisera i moga dragog kamenja. — Kad je naš Meštrović dovršio jedno ili drugo remek-djelo, koje mu je bilo osiguralo časno mjesto na umjetničkom Olimpu — vele — da bi običavao reći: Ne žalim uložena truda, kad sam stvorio djelo, kojemu se svijet divi. — Kad pak kršćanski roditelji odgoje u kreposti svoju djecu, kad im zasade u srce plemenitost i ljubav za ideale, um obdare zdravom naukom, a volju očeliče značajem, nadvisili su ne samo Meštrovića nego i Michelangela i sve druge umjetnike, jer su dali čovječanstvu potomke, koji značajem i krepošću nadvisuju sve umjetnine. Zato i danas naše obitelji treba da budu prožete duhom ljubavi prema potomstvu i narodu, da budu rasadišta nesebičnosti, plemenitosti, pravih potpunih zna-

čajeva. Obitelji, u kojima će roditelji sa svojom djecom i s ostalim ukućanima biti usko povezani sa životom Crkve i tisućgodišnjom kulturom hrvatskog naroda. Te će nam obitelji i nadalje biti kršćanske po životu, rodoljubne po osjećaju.

Kao što ima više uzgojnih faktora — dom, škola, Crkva, država, tako je i više naravnih i vrhunaravnih uzgojnih sredstava. Ograničit ćemo se ovdje samo na roditeljske dužnosti s obzirom na odgoj djece, a zatim na dužnosti djece prema roditeljima.

Za upravljanje strojem na parobrodu ili željeznici odgovaraju mašinovođe. Pravilno upravljen i vođen stroj obavlja dobro svoj zadatak, dok pogrešno ili nepravilno vođen zastaje, a može proizvesti i katastrofu. Isto tako od velike je i presudne važnosti, da li je ljudski život dobro ili pogrešno upućen. Dobro upućen vodi k svom životnom i vječnom cilju, napretku, dobrostanju, zadovoljstvu, miru i sreći ovdje i u vječnosti. Naprotiv, zlo upućen vodi propasti u ovom i u vječnom životu. A što je — ako se smijemo služiti poređenjem — stroj ljudskom životu, što je kormilo koje daje pravac, ako ne uzgoj? Da li će netko postati Kaligula ili sv. Alojzije, Robespierre ili sv. Vinko Paulski, uličar ili čestit mladić kao Petar Barbarić, Ivan Merz i drugi, zavisi o uzgoju, kojim su bili vođeni. Život redovito slijedi put, koji mu je pokazan, na koji ga je usmjerio prvi, rani uzgoj. »Odgoji dijete prema putu kojim će ići, pa neće odstupiti od njega ni u starosti« (Prič 22, 6), uvjerava Duh Sveti, a iskustvo potvrđuje. Prvi principi u uzgoju slično djeluju kao prve, najdublje žile stabla. Kako drveće odolijeva

buri i oluji svojim žilama, koje je duboko pustilo, i zato je jako, tako prvi principi odolijevaju protivnim nazorima, stvaraju naviku koja postaje druga narav u dobru i u zlu.

Pita se: Tko usađuje prve principe u ljudsku, dječju narav i srce? Tko drugi ako ne roditelji? Već su stari rimski i grčki mudraci bili s tim na čistu. Kvintilijan npr. veli: »Djeca se ne uče raspuštenosti istom u školi, nego je već od kuće ovamo donose«. Likurg je odredio zakone, kojima će se za stalne prestupke djece kazniti otac i majka. Plutarh pripovijeda, da je velika novčana kazna odmjerena dvojici otaca, što su im se sinovi potukli. Mudri Diogenes udario je jednom po ustima nekog oca, kojemu je sin upotrebljavao besramne riječi. Tà tko je usadio prve principe ćudorednih zakona pred Bogom i ljudima onom pravednom Josipu, te nije htio uživati milost Putifarove žene? Tko je dao snage onoj poštenoj Suzani protiv napastovanja dvojice starješina, ako ne roditeljski uzgoj? Tko je s grešna puta priveo na pravu stazu — još više i na oltar uzdigao jednog Augustina, jednog Andriju Corsinija, ako ne dobra i čestita majka? Tko je učinio svecem jednoga Bernarda i tolike druge, ako ne majka, koja mu je govorila: »Hoću da budeš čestit i svet« i u tom ga pravcu uzgajala? Da, na vama je, roditelji, da svojoj djeci date dobar uzgoj i to od najranijih dana. Vama je Bog povjerio djecu, od vas će ih tražiti, o vama će u većini slučajeva ovisiti njihov spas ili propast. Ali koji je to roditelj — reći će netko — koji otac, majka, koja ne želi da joj djeca budu dobra i najbolja? No ne radi se o želji, nego o uzgoju. A ovaj se sastoji u neumornom nastojanju oko odgoja svoje djece

u pravoj vjeri i ostalim potrebnim krepostima te uopće oko nastojanja za duševni i tjelesni napredak svoje djece. Roditelji će stoga svaku zlu sklonost, koju opaze kod svoje djece, lijepim načinom suzbiti, osobito svojim dobrim primjerom. Ako su pak djeca učinila nešto što nije dobro, treba ih, u granicama okolnosti i s ljubavlju, opomenuti, a ako je potreba i pokarati. Upravo stoga roditelji moraju kao glavni zadatak imati na umu, da im se djeca pouče u kršćanskoj vjeri i to već od malih nogu, da već zarana steknu prave pojmove o onome što se smije, a što se ne smije, i da im se razvije svijest o dužnosti. To je stroga dužnost kršćanskih roditelja, koju im je sam Bog naložio i narav upisala u plemenito roditeljsko srce. Uz brigu za duševni i tjelesni napredak djece, roditelji će osobito pripaziti, da im prednjače vlastitim dobrim primjerom, jer na roditelje prvenstveno spadaju riječi božanskog Odgojitelja: »Tko sablazni jednoga od ovih malenih koji vjeruju, za njega bi bilo bolje, da mu se o vrat objesi mlinski kamen i da se baci u more« (Mk 9, 42). Potrebno je zato svaku i najmanju sablazan spriječiti, kako bi život roditelja bio prva, najveća i najbolja škola, koja će ih neodoljivom snagom voditi kroz čitav život. Obiteljsko gnijezdo bit će im tako prvo vježbalište kreposti, u kojemu će naučiti, kako se trajno iskazuje najdublje štovanje onima, po kojima su postali djeca Božja, čestiti građani, vrli rodoljubi, dika i ponos svojih roditelja.

Odgojena u dobroti i kreposti, djeca će lako shvatiti pojam o dužnosti, a Božja zapovijed: »Poštuj svog oca i svoju majku« bit će im posve naravna obaveza, koju će veselo i s pravom djetinjom ljubavlju izvršavati. Tako će

se djeca neprestano vježbati u ljubavi prema roditeljima, kojima pripada štovanje i zbog toga, jer su roditelji zamjenici Božji, prvi i najveći dobročinitelji svojoj djeci. Bog daje život, othranjuje i uzgaja djecu preko roditelja, zato su djeca dužna iskazivati najveće štovanje, izuzev Boga, upravo roditeljima. Oni su zamjenici Božji na zemlji i zato, tko bi prezirao roditelje, prezirao bi samoga Boga. Stoga je imao pravo sv. Augustin, koji je nakon svoga obraćenja zapisao i ove zlatne riječi: »Jer sam prezirao svoju majku, koju si mi dao, prezirao sam Tebe samoga, o Bože«. Najljepšu pouku, kako i zašto treba štovati roditelje, dao nam je sam Duh Sveti ovim prekrasnim opomenama: »Gospod je podijelio čast ocu kod djece i odredio pravo matere za sinove . . . Tko štuje svojega oca, doživjet će radost na svojoj djeci i naći će uslišenje u molitvi. Tko štuje svojega oca, dugo će živjeti. Tko sluša Gospoda, čini radost svojoj materi. Tko se boji Gospoda, štuje oca i služi svojim roditeljima kao gospodarima« (Sir 3, 1-7). Primjer pak u štovanju roditelja dao nam je sam Krist, koji je uzornom ljubavlju i štovanjem častio svoju Majku i svoga hranitelja. »Bio im je poslušan« (Lk 2, 51), kaže sv. Pismo. Veći se — dakle — podložio nižima, da bi dao primjer, za sva vremena, djeci svih pokoljenja. Čitav je Njegov život divan izgled, kako roditelje treba štovati i slušati.

Djeca su nadalje dužna roditelje ljubiti, slušati, pomagati. Nagon djetinje ljubavi tako je jak, da se on sam od sebe nameće. Kad pak Bog zapovijeda roditelje častiti, time također zapovijeda, da ih ljubimo i slušamo. To nam je i dužnost zbog toga, što su oni naši najveći dobročinitelji i zamjenici Božji. Ovu ljubav i poslušnost mora-

mo očitovati čitavim svojim djelovanjem, tj. ne samo da ih cijenimo, već smo dužni to i riječju i djelom iskazivati. Takova je ljubav dužnost harnosti, zato onaj koji ne bi ljubio oca ili majku, ne bi se smio nazivati čovjekom, jer znamo da i životinja ljubi svoga hranitelja. Kako — dakle — čovjek da ne bude vezan na dužnu ljubav, štovanje i poslušnost prema onima, koji su mu sve, pa i život dali? »Zborom i tvorom štuj svoga oca (— roditelje—), da dođe na te njegov blagoslov« (Sir 3, 8) opominje vječna Mudrost, a sv. Pavao uvjerava, da je ovo »prva zapovijed s obećanjem, da ti dobro bude, i da dugo živiš na zemlji« (Ef 6, 2). Ove će dužnosti — kao i dužnost pomaganja roditelja — svako zahvalno dijete s veseljem izvršavati. Kada djeca poodrastu i već sama zaslužuju svoj kruh, moraju — dakle — pomoći svoje roditelje i brinuti se za njih, osobito onda kad roditelji oslabe i ostare. I na ovo opominje Duh Sveti preko nadahnutog pisca: »Sinko moj, zauzimaj se za svojega oca (— roditelje —) u njegovoj starosti, i ne zadaji mu brige dok živi!« (Sir 3, 12). Najsvetija je — dakle — dužnost djece, da roditelje ljube, poštuju, slušaju i pomažu, da im sve to najnježnije i u svakoj prigodi očituju. Ime će im biti zapisano na nebesima!

*

Iz ovog posve kratkog pregleda o dužnostima roditelja i djece, lako je uočiti, kakove i danas moraju biti naše obitelji, naši roditelji i naša djeca. Domaće svetište doista mora naličiti na naše hramove, tj. u našim obiteljima treba da se časti i hvali Bog, i da se u njima odgaja Božji narod. Roditelje i djecu treba da prožima Kristov duh ljubavi i taj duh mora se međusobno gajiti, da bismo ga uzmogli lakše i uspješnije unositi u svijet, u duše našega naroda. Po tom duhu uzdignut će se život naših obitelji na visok pijedestal poštovanja, pa će nam obitelji i opet biti rasadišta raznovrsnih kreposti, a njezini članovi Božji zastupnici, Božja djeca. I budimo branitelji naših obitelji! Ugledajmo se u časne pređe, koji su junački stajali na braniku domovine i svojih domova, branili njihovu čast i svetost! Vjerni tradicijama hrvatskog naroda budimo nosici duhovne obnove svojih obitelji, da bismo preko te obnove pripravili nastup novih pokoljenja: čestitih kršćanskih roditelja — kreposnih sinova i kćeri. S tim mislima i željama polazimo na naše svakidašnje dužnosti, pa će one postati svojstvene cijelom našem narodu, koji je uvijek otvarao svoja srca preporodnoj kršćanskoj misli, te će Hrvati i nadalje biti i ostati Božji narod!

POĐITE I ISPUNITE SVOJE POSLANSTVO!

Tisak: Tiskara »Ivo Čubelić« — Dubrovnik

Izdaje i odgovara: Ivo Gugić — Dubrovnik, Bratstva—Jedinstva 10
Naklada 1200 primjeraka